...экземпляр

Масс а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера дену • ШИНАРА, 16 апрель, 1974 шу. • № 46 (5342). • Мах 2 кеп.

1974 ШЕРА I МАЙНА ХЕТАДАЬ КПСС ЦК ТIАХЬЕХАМАШ

1. Даькъала хилда 1 Май — империализмана духьала, машар, демократи, социализм бахьан долаш лоаттабеча къовсаме дунен халкъашта юкъерча къахьегамхой солидарноста Ди!

2. Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

3. Даькъала хийла марксизм-ленинизм — даим дийна латта революционни интернациональни хьехам, дерригача мехкий къахьегамхоша империализмана духьала, социализми коммунизми котъяккхар духьа лоаттабеча къовсама байракх!

4. Коммунисташ! Дерригача халкъо КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяр духьа лоаттабеча къовсаме хьалхалатташ, нах вIаштIехьбоахараши кхетабераши хила!

5. Советски Союза къахьегамхой! Хьинаре къовсам лоаттабе парте XXIV съезда решенеш кхоачашъяр духьа, вай Даьхен экономически оборонни низ дIахо чIоагIбар духьа!

6. Советски Союза къахьегамхой! ШерагIа йоаржае 1974 шера план ханал хьалха кхоачашъяр духьа дерригача халкъо лелаю социалистически яхь!

7. Хоастак хилба сийлахь-доккхача советски халкъа — коммунизм хьалъеш доаллачоа!

8. Даькъала хийла Советий Мехка турпал болхлой класс — коммунизм хьалъеча хьалхалатта низ!

9. Даькъала хилба сийлахьа колхозни ахархой — коммунизм хьинаре хьалъеш боахкараш!

10. Даькъала хийла советски халкъа интеллигенци — коммунизм хьинаре хьалъеш йоаллар!

11. Даькъала хийла болхлой классеи колхозни ахархойи барт-цхьоагIо! ЧIоагIлойла советски общества йохаргIоаца идейно-политически цхьоагIо!

12. Даькъала хийла СССР халкъий интернациональни цхьоагIой вежарий доттагIали—КПСС ленински къамий политикана карагIдаьнна сийлахь-доккха хIама!

13. Даькъала хийла Советски Союза Коммунистически парти — тохкамех чакхъяьнна болхлой класса, дерригача советски халкъа авангард!

Даькъала хийла йохаргIоаца партеи халкъеи сийлахь-йоккха цхьоагIо!

14. Даькъала хийла къахьегамхой депутатий Советаш — бокъонца долча халкъа Iаьдала органаш! ДегIа а ухийла, чIоагI а лойла социалистически демократи, айлулда Советий депутатий хьинар, шерлулда паччахьалкхеина доал деча юкъе къахьегамхоша лоаца дакъа!

15. Советски Союза гражданаш! Хьинаре дакъа лаца СССР Лакхехьарча Совете хургдолча хоржамашка! СССР Лакхехьарча Совете хоржаргба вай советски халкъа дикагIбола къонгаши мехкарийи, коммунистийи парте боацарийи йохаргIоацача блока бизза бола викалаш!

16. Советски профсоюзаш! ДикагIа вIаштIехьа а яккха, пайданагIа а хилийта социалистически яхь! Производствана доал деча шерагIа юкъеуеза къахьегамхой!

Даькъала хийла советски профсоюзаш — коммунизма школа!

17. Кагий нахи мехкарийи! ТIагIертте Iомабе марксистско-ленински хьехам, Iилмана, техникана, культурана карагIдаьннараш! Ебае советски халкъа сийлахьа революционни, тIема, къахьегама традицеш! КПСС XXIV-ча съезда решенеш кхоачашъяра тIехьара хьинаре къовсамхой хила!

18. Даькъала хийла Ленински комсомол — Коммунистически парте тешаме гIончеи резерви, коммунизм хьалъеш боахкача къоначар хьалхалатта отряд!

19. Даькъала хилба советски кхалнах — коммунистически общество хьинаре хьалъеш боахкараш!

20. Советски тIемахой! Хадданза эргайоахаш тоае тIемеи политически кийчо, феи -тешамеи лорабе советски халкъа маьрша къахьегам!

Даькъала хилда СССР турпала Герзашцара Низаш!

21. Советски Союза къахьегамхой! ТIагIертте къовсам лоаттабе социалистически экономика — Даьхен низеи халкъа хьал-торо хадданза лакхъяреи лард дIахо айяр духьа!

22. Советски Союза къахьегамхой! Къахьегама овсарлеи производства эффективности дукхагIа лакхъе хьажа, продукци дукхагIа, дикагIа, дIадодар кIезигагIа долаш тела гIерта! Паччахьалкхен планаши тIаийца декхараши ханал хьалха кхоачашдар духьа къовсам лоаттабе!

23. Хоастам хилба пхе шера план кхоачаши тIехкхоачашияр духьа дерригача халкъо лелаеча социалистически яхьа хьалха эттa болхача пятилетка ударникашта, производства хьалхалаттараштеи новаторaштеи!

24. Промышленноста болхлой! Къовсам лоаттабе мехка индустриальни низ дIахо дегIабоалабараи чIоагIбараи тIехьа! Керда мощносташ сихагIа караерзаелга, технически прогресс сихъелга вIаштIехьдаха!

Никъ шерагIа ле кердача техниканеи прогрессивни технологенеи!

25. Промышленноста болхлой! ДукхагIеи ассортимент кердайоахаши арахеца халкъа эша товараш, дикагIа хеца уж ара, лохбе уж хьадарга бода мах!

26. ГIишлошъю болхлой! ТIагIертте кхоачашде керда объекташ шоай ханнахьа хьальяь йоахилга! Мамогга дикагIа хилийта гIишлошъяра балхаш, лохбе царга бода мах!

27. Транспортеи бувзамеи болхлой! ДегIа а кхувла, эргайоахаш тоа а е транспортеи бувзамеи средстваш! Мамогга тоаде халкъа боахама деш дола гIулакхаш, диззагIа кхоачашде советски наха эшараш!

28. Колхозхойи совхозий болхлойи! Дас санна пайда эца лаьттах, техниках, къахьегамеи материальнии ресурсех! Лакхбе ерригача юртбоахама культурай хьувкъами къайбай продуктивности, лакхъе къахьегама овсарле, лохбе продукци арахецарга дIабода мах!

29. Юрта боахама болхлой! ШерагIа йоаржае юртбоахама производство дIахо айяр духьа лелаю социалистически яхь! ДикагIа де бIаьстан юхьера кхашкара балхаш! Къовсам лоаттабе пятилетка диълагIча шера планаши социалистически декхараши кхоачаши тIехкхоачаши дар духьа!

30. Юрта боахама къахьегамхой! ДукхагIа яха продукци. Юртбоахама производствана концентраци яреи боахамашта юкъерча коопераце ларда тIа дегIакхувла специализаци!

31. Промышленностеи юрта боахамеи болхлой! ЧIоагIъе колхозийи совхозийи материально-технически база! Сихъе юртбоахама производствана электрификаци, комплексни механизации химизации, лаьтташта мелиораци яра темпаш!

32. Торговле, общественни кхачан, быта службаи коммунальни боахамеи болхлой! Хьинаре юкъекхахьа балха прогрессивни формаш! Къовсам лоаттабе советски наха гIулакхаш дара культура лакхъяра тIехьа!

33. Советски Союза къахьегамхой! Къовсам лоаттабе къахьегамца коммунистически гIулакх леладар духьа!

Лакхъе къахьегама дисциплинеи организованности! ЧIоагIгIа лора а де, деба а де общественни рузкъа!

34. Халкъа боахама болхлой! ТIагIертте Iомае экономически знанеш, боахам лелабареи доал дареи хIанзара методаш! Майрра производствана юкъекхахьа Iилмаи ларда тIа вIаштIехьбаькхха къахьегам, хьалхалатта опыт, Iилманеи техниканеи керда карагIдаьннараш!

35. Советски Союза къахьегамхой! Мамогга лакхбе хIара сага коммунистически кхетам лучара, къахьегамеи общественнии хьинар дIахо дегIадоаладечара къахьегача коллективай лоархIам!

36 Советски Iилмахойи инженерно-технически болхлойи! Рационализатораши изобретателаши! Мамогга сихъе Iилма-технически прогресс, чIоагIбе производствацара Iилма бувзам! Iилма-технически карагIдаьннараш сихагIа халкъа боахама юкъекхухьилга вIаштIехьдаха!

37. Литератураи искусстваи деятелаш, культура болхлой! Лакхха айяь лелае советски искусства партийностеи народностеи байракх, эргайоахаш тоае художественни говзал, шоай говзал тIаяхийта коммунизм хьалъераш кхебара!

38. Халкъа образоване болхлой! Мамогга дикагIа хьеха дешар, дикагIа кийчъе халкъа боахама кадраш! Коммунистически нравственноста, дешарцеи къахьегамцеи санхетаме гIулакх леладара уйланца кхетам ле кхувш йоагIача тIехьенна!

39. УнахцIено лораяреи физически культураи болхлой! Медицински гIулакхаш дикагIа де бахача наха, физически культура хьинарегIа юкъекхахьа советски наьха хIара денхарча вахара!

40. Революце, тIема, къахьегама ветеранаш! Кагирхошта дIатела шоай знанеши опыти, хьинаре дакъа лаца къона тIехье советски халкъа революционни, тIема, къахьегама традицешца хьалкхееча!

41. Пионераши школьникаши! Дег тIара дукхаеза советски Даьхе, дика деша, къахьегама навыкаш Iомае! Ленина сийлахь-доккхача гIулакха тIехьара, коммунизмана тIехьара хьинаре къовсамхой хила кийчле!

42. Вежарий моаршал да коммунистически болхлойи партешка — болхлой классеи берригача къахьегамхойи деналеча марксистско-ленински авангардага, империализмана духьаларча, машара, демократена, къамий лоIама, социализмана тIехьарча деналеча къовсамхошка!

43. МеллургIоацача марксизма-ленинизмаи пролетарски интернационализмаи ларда тIа чIоагIлойла дерригача дунен тIарча коммунистий цхьоагIои кхотабалари!

44. Вежарий моаршал да социалистически мехкий халкъашка! ДегIа а ухийла, чIоагI а лойла дунен социализма система — дунен халкъашта юкъерча болхлой класса карагIдаьнна исторически хIама, империализмана духьаларча къовсамера хоадамбеллаш бола низ, машара, демократе, социальни прогресса чIоагIале!

45. Даькъала хийла социалистически содружества мехкий халкъий цхьоагIои кхотадалари!

ЛакхагIа айе социалистически интернационализма байракх!

46. Вежарий моаршал да капиталистически мехкий болхлой классага — къахьегамхой бокъенаш бахьан долаш, машар, демократи, социализм бахьан долаш са ца кхоадеш къовсам лоаттабечунга!

47. ДIайха моаршал да колониальни гIабаш тIеранхайсача, шоай мехкий лоIами социальни прогресси бахьан долаш къовсам лоаттабеча халкъашка!

48. ДIайха моаршал да империализманеи расизманеи духьала, къамий паргIатои лоIами бахьан долаш къовсам лоаттабеча колониальнии шоай мукъагIа деацачеи мехкий халкъашка!

49. ЧIоагIлойла революционни низий — дунен социализма система, дунен халкъашта юкъерча болхлой болама, халкъашта къамаи социальнии мортамукъале яккхара тIехьарча къовсамхой низ бола цхьоагIо!

50. Вежарий моаршал да набахтенашкеи фашистски застенкашкеи Iазап оза̇ш боахнача халкъий паргIатонна тIехьарча, социализмана тIехьарча къонахчал долча къовсамхошка.

ПаргIато яккха капитала тутмакхашта!

51. Вежарий моаршал да империалистически агрессе низаш эша а даь исторически котало яьккхача турпалча вьетнамски халкъага!

Даькъала хилда советско-вьетнамски доттагIал!

Машар, паргIато, лоIам хилба Индокитая дерригача халкъашта!

52. Вежарий моаршал да реакционно-фашистски низий террора духьала къонахчал долаш къовсам лоаттабеча Чиле болхлой классага, къахьегамхошка, берригача демократашка!

Дунен халкъаш! ЧIоагIъе Чиле патриоташцара солидарность!

ПаргIато яккха Луис Корвалана! ПаргIато яккха фашистски хунта берригача тутмакхашта!

53. Дунен халкъаш! Дебаде Гаргарча Малхбоаленерча ерригача паччахьалкхенаштеи халкъаштеи тешамеи чIоагIеи машар хилийтар духьа, израильски агрессех хьахиннараш цIендаь дIадахар духьа лоаттабеча къовсаме хьега къа!

ЧIоагI а лолда, дегIа а ухалда Советски Союзаи Iарбий мехкаштеи юкъера доттагIали цхьана леладу гIулакхаши!

54. Европейски мехкий халкъаш! Къовсам лоаттабе Европейски континентах паччахьалкхенашта юкъерча чIоагIача машареи беркате цхьана леладеча гIулакхийи район яр духьа! Европейски кхерамзлен дешашта йола Совещани толамо чакхъяккхийта гIерта!

55. Азиатски мехкий халкъаш! Къовсам лоаттабе паччахьалкхенашта юкъера машар, цхьана леладу гIулакхаш, дикача лоалахой гIулакхаш чIоагIдар духьа, Азе коллективни кхерамзле Iалашъяр духьа!

56. Дунен халкъаш! Къовсам лоаттабе дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбалар юха ца ластийтар духьа, машаре дахара принципех тайп-тайпара социальни строяш йолча паччахьалкхенашта юкъерча гIулакхий норма елга вIаштIехьдаккха гIерта! Хьагучадаха агрессе, реваншизма, реакце низий — халкъий машареи кхерамзлени моастагIий тийша балхаш!

57. Дунен халкъаш! Низ юкъе ца боаккхилга дунен халкъашта юкъерча гIулакхашкара закон а хинна дIаоттилга а хIаьта ядерни герз цIаккха юкъедоаккхаргдоацаш дехилга а вIаштIехьдаккха гIерта! Къовсам лоаттабе хьадергдоацаш герз соцадар духьа, массане а цIендаь а герз дIадаккхар духьа!

58. Даькъала хийла Советски Союза арахьара ленински политика — халкъий машареи доттагIалеи, империализмана, реакцена, тIема духьала къовсам лоаттабеш дола дерригa низаш кхотадара политика!

КПСС XXIV съездо оттаьча машара Программа идеяш котъяйла!

59. ЧIоагI а лойла, тоа а лойла вай сийлахь-йоккха Даьхе — Советски Социалистически Республикай Союз!

60. Марксизма-ленинизма байракха кIал а этте, Коммунистически парте кулгалца — коммунизма коталонга долле!

Советски Союза Коммунистически парте Централььни Комитет

ГЕКТАРА ХЬУВКЪАМ ЛАКХБАРА

РЕСПУБЛИКА ХЬАЖКIАШ ЛЕЛАЕРИЙ СОВЕЩАНЕРА

Укх деношка Ачхой - Мартановски районни культура ЦIагIа республика хьажкIаш лелаерий совещани хилар. Цига йийцар хьажкIаш лелаеча звеньяй коллективаша 1973 шера баьча балха итогаш, лаьттах боаггIача тайпара пайда а эцаш 1974 шера хьажкIаш дукхагIа яхара де дезараш белгалдир.

Докладчика юрта боахама республикански опытни станце директора А. М. Слюсаревен пренеех къамаьлаш даьрашеи белгалдаьккхар Нохч - ГIалгIайчен хьажкIаш лелаеча хьалха латтарашта карагIдийнна дика гIулакхаш, хIаьта цунца цхьана дийцар хьажкIий хьувкъам лакхбара йолча резервех пайда эцара цIенхаштара кхоачамбоацараш нийсдалийтарах.

Вай республике ялата культураш лелаеча 112 боахамех 52 боахаме 20 центнерал кIезигагIа ялат чудера гектара тIара, дукхагIйолча звеньяй, бригадай коллективаша юкъера лаьрхIача боахаме кхедечул 2—3-зза дукхагIа ялат кхедаьча хана.

Ялате проблема кхоачашъеча бокха лоархIам болаш я хьажкIаш. КIила 25—30 процент дукхагIа хьувкъ уж. Цул совгIа цхьан гектара тIара дукхагIа йоала хьажкIий белэк а кIинчул дукхагIа хул.

Шалински районе дIадахча шера цхьан гектара тIара кIа 25, 6 центнер даьлар хьажкIаш — 35,4 центнер. Иштта дукхагIа яьхар хьажкIаш Ачхой-Мартановски районе а.

Къаьстта дика хьувкъ хьажкIаш вай республике хий дехкача лаьтташ тIа.

Шерра-шера хIара гектара тIара ялатийна лаьрхIа дукха хьажкIаш, силос йоаккхаш хьайоагIа Шалински района «Джалка» совхоза Социалистически Къахьегама Турпала Саидов Бауде кулгалду бригада коллектив. 1972 шера 445 гектарах хIаране тIара 40,1 центнер фуалъяьха хьажкIаш яьхар цун бригадо. 1973 шера 150 гектарах хIаране тIара 48,5 центнер чуера цун бригадерча Абдулмежидов ХIарона кулгаллдеча звенос.

ДIадахача шера дика кхеяь хьажкIаш чуера Ачхой - Мартановски района «Лермонтовский» совхоза Матаев Берсас кулгаллдеча хьажкIаш лелаеча звенос. Цун коллективо гIулакх деча 200 гектарах хIаране тIара 53,3 центнер фуальяьха хьажкIаш яьхар. Иштта дукха хьажкIаш кхееш дукха мастераш ба вай республике.

Мишта карагIдува царна уж дика кхее?

Агротехника бокъонаша дIамадеххара квадратно-гнездовой хьисапе дIаюв хьажкIаш. ХIара сорт, хьажкIаш дIаювча лаьттана эшар, цунцара тIоардала боарам теркал а беш йоакхо ю цхьан кIоагилга чу совгIа-эшашагIа йоацаш хьажкIа хилийтара. Органически минеральна удобренеш товс хьувкъам лакхбергболча боарамагIа. ХIаьта лаьттанца кхоачамболлаш тIоадал йоацача хий ца дехкача лаьтташка хьажкIал хьалхагIа ю культураш, дIаеле товс органически удобренеш.

Оасар ца хилийтара хьажкIаш хьалтIаялале а хьалтIаяьнначул тIехьагIа а макхаш доах, кхашка гербицидаш товс. Цхьабакъда, уж теркал ца ераш а ба.

— ХьажкIий хьувкъам лакха хилийтара боккхача лоархIаме да гербицидех лертгIа пайда эцар, — аьлар бьацовгIаш лораяра республикански станце начальника М. А. Урманчиева. — Вай республике дукха я бьацовгIашта зе ду садоахка хIамаш. Цудухьа химически оасар дарца цхьана дIайийнача хIамашта зуламдергехи лазарехи культураш лораяро новкъостал дезгда хьувкъам лакхбара.

Цунца цхьана совещане белгалдаьккхар, халахете а, вай республике тIеххьарча шерашка хьалха латтача опытах пайда а эцаш дика хьажкIаш кхею звеньяш кIезигьялар, хIаьта ерригача республике хьажкIаш кIезигагIа дIае балар, къаьстта ялатийна юраш.

Республике хьажкIаш кIезигагIа дIаерца, цун хьувкъам лохбаларца еррига хьажкIаш йоахилга а кийчъелга а кIезигденнад. Къаьстта из ала доагIа Назрановски, Сунженски, Малгобекски, Надтеречни районех.

Из гIулакх тесса леладар кхаш леладерий къахьегама Iаткъад. Из къаьгга гуш да укх масалех. Вай республика пхе боахаме хIара гектара тIара 10 центнерал кIезигагIа хьажкIаш яьхай, хIаьта бархI боахаме 15 центнерал — кIезигагIа.

Докладчика а пренешка къамаьлаш даьраша а боккха теркам тIабахийта дийцар хиш дехкача лаьтта хьажкIаш кIезига ювш хилар. ХьажкIаш дIаювча 91,7 эзар гектарах 1973 шера 13,7 эзарие тIа мара дIайийнаяцар, хIаьта ялатийна хьажкIаш дIаювш хиннача 38,8 эзар гектарах 8,9 эзар гектара тIа мара дIайийнаяцар. Цул совгIа соахка цу лаьтташ тIа дIайийнача хьажкIех дукхагIдолча дакъа тIа хий дийхкадац. Из бахьан долаш уж во хьийкъар. Цу хьакъехьа йоккха критика йир Наурски района Ленина цIерагIча колхоза, Гудермесски района боахамашта.

Республика цхьадолча боахамаша хий ца дехкача лаьтташ тIа хий дехкача боахамашка кхеечул дукхагIа кхею гектара тIа хьажкIаш.

— 1973 шера хий дехкача хIара гектара тIара 26,3 центнер хьажкIаш кхейир республике,—йоах ЧИАССР Минводхоза хиибоахама системашта эксплуатаци яра головной управлене цачальника нов. И. Мизнева. — Хий дулаалга тIехьдоахаш моттигаш нийслу Урус-Мартановски, Ачхой-Мартановски, Сунженски районашка. Паччахьалкхено вайна хьахец хий дехкача хIара гектара лаьрхIа 10 центнер минеральни удобренеш, хIаьта вай 3—4 центнер мара дIакхачийтац. ДогIан хьисаие деттача хих боаггIача тайпара пайда балац. Тарлучох харпашка гIолла дилла деза хий.

Цхьадолча боахамашка тоаш йола удобренеш хий дилале хьалхагIа товс. Цул совгIа диллача хиво дукхагIа йола питательни веществаш дIакхухь, тIакха удобренеех хьабоала пайда кIезигагIа хул.

Хош махиллара, чIоагIа пайдане да хьажкIашта ший ханнахьа минеральни удобренеш товсар. ХьажкIаш дIакаргIола лаьтта эзбе ахале хIара гектара 80—90 килограмм кхоачийташ суперфосфат тасса еза. Нагахь санна из гурахьа даьдеце хьажкIаш дIаеле ю культиваца яле товса еза.

ХьажкIаш кхеерий декхар да уж дика кхеярал совгIа ца йойташ ханнахьа чуэцар. Боахамий цхьаболча кулгалхоша, звеньевойша хьувкъам лорабара боаггIа теркам тIабахийтац.

Цох лаьца дар Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза председатела нов. Ш. Абдусаламова дай къамаьл:

Минеральни удобренеш ханнахьа ца тайсача вайна хеттача тайпара хьажкIаш хьувкъае низ кхачац. ХIаьта удобренеш эшшача хана хьаккхачац боахамашка «Сельхозтехника» республикански объединенегара. Укх бIаьсти хила еза удобренеш гурахьа хургья йоах «Сельхозтехнике». Цу морча кхоачамбоацараша новкъарлонаш ю.

Хош махиллара, моллагIча хIаман тIехь аьттув боаьккхараш дика кийчъянь кадраш я. Вай колхозашкеи совхозашкеи дукхача шерашка хьашкIаш кхееш боах баь йоккха опыт йола, квалифицированни кадраш кIезига хилар белгалдаьккхарший къамаьлаца КПСС Нохч-ГIалгIай обкома юрта боахама отдела заведующе нов. Ф. И. Юрченкос. ХьажкIаш кхею мастераш практически кийчбара теркам тIабахийта беза вай.

Совещане дакъа лоацаоша белгалдаьккхар ялатийна лаьрхIа а доакъара база чIоагIъяра а хьажкIаш дукхагIа яхара, уж хиш дехкача лаьтта дIаювлга, удобренеш товсаш, агротехнически хана Iуная делга боккхача лоархIаме хилари, пятилетка дIадахача шерашка ца деш дисар юхаметтаоттадара, пятилетка плаланпи социалистически декхараши кхоачашдара де дезараши.

ДIадахача шера балха итогаши укх шера данза даргдоацараши дийца а дийца республика берригача кхаш леладерашка кхайкарал дир совещане дакъа лоацараша.

Т. АРЧАКОВ.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

12-гIча апреле Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума пердседатела Х. Х. Бокова 1973 шера планаши тIаийца социалистически декхараши кхоачашдеча толамаш дахарах енна СССР орденаши медалаши дIаелар 54 болхлочо, инженерно - технически болхлоштеи гIулакхерча нахан.

Къахьегама Цеча Байракха орденаш дIаялар «Чечингазстрой» треста Грозненски специализировании гIишлон - монтажни правлене изолировщика Ш. А. Алаудиновна, трамвая водитела А. П. Ерохинайна, республикански ремонтно-гIишлошъяра треста бульдозера-машиниста А. Х. Матиевна, Грозненски кога-гIирс беча фабрика кога-гIирсий затяжчика И. С. Бетергораевайна, «Грозгоргаз» треста газоэлектросварщика Э. А. Муканса, иштта кхыбараштa.

КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумеи Министрий Советеи цIерагIа паччахьалкхен совгIаташ деннараш даькъала бийцар Х. Х. Бокова.

СовгIаташ деннарий цIерагIа КПСС Централььни Комитетаи Советски правительстваней доккха баркал оалаш къамаьл дир республикански ремонтно-гIишлошъяра треста машиниста-бульдозериста А. Х. Матиева, Грозненски горэлектросета диспетчера Г. Г. Наумидиса.

ХОРЖАМАШТА НАКЪАДОЛХАШ

СССР Лакхехьарча Совете деча хоржамашта хоржамий участкаш хьаяри участкови хоржамий комиссешка викалаш оттабари.

Къахьегамхой депутатий районнин городскойн Советий исполкомаша, СССР Лакхехьарча Совете деча хоржамий хьакъехьарча Положенеца хьалхле а лелаеш, хоржамий участкаш хьаяьй хоржамаш хулча дийнахьа харжархошкара хоржамий бюллетенаш хьанйдараи СССР Лакхехьарча Совета Союза Советеи Къамий Советеи депутаталла хоржача кандидаташта тIехьа тесса кхажамаш лархIараи.

Нохч - ГIалгIай АССР территоре тIа хьаяьй 516 хоржамий участок.

Участкови хоржамий комиссешка викалаш увттабе йолаеннай общественни организацеш, къахьегамхой обществаши коллективаши.

Сунженски района Ассински консервни заводерча болхлоша, инженерно - технически балхаш дераша, гIулакхерча наха участкови хоржамий комиссена юкъебахийта шоай викалаш баь оттабаьб: завода болхлойола В. А. Мовчан, электромонтер П. Г. Руднев, инженер В. П. Дудник.

Ассински совхоза болхлоша, юртбоахама специалисташа, гIулакхерча наха участкови хоржамий комиссена юкъе бахийта шоай викалаш баь оттабаьб совхоза бригадираш Л.-С. Х. Батаеви Г. А. Ефимоваи.

ХАФЕЗ АСАД МОСКВЕРА ДIАВАХАР

КПСС ЦК-ас, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, Советски правительства вехарагIа сирийски партийно-правительственни делегацена керте а волаш вена Советски Союзе вола Iарбий социалистически возрождене Парте Генеральни секретарь, Сирийски Iарбий Республика Президент Хафез Асад 13 апреле Москвера дIавахар.

Самолета трапа юхе Хафез Асадацара безаме къаьстар КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорный, СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин, СССР оборона министр Советски Союза Маршал А. А. Гречко, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра хьалхара заместитель В. В. Кузнецов.

Самолеташ гIеттача майдан тIа Герзашцарча Низий кхаь тайпан — гIашлой, летчикий, морякий — сийлен ха дар оттадаь.

Н. В. Подгорныйи Хафез Асади советски тIемахошта хьалхашка гIолла хьал-Iо болабелар.

Мотоциклистий сийлахь эскорт улув а йолаш резиденцера аэропорте йолха автомашинаш чакхъяьнна улицаши майдаши Сиреи СССР-еи паччахьалкхений байракхашца, транспоранташца ега яр.

Мехка гIолла лела водача Хафез Асада улувбаьнна болх КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь Б. Н. Пономарев, Сирера СССР посол Н. А. Мухитдинов, СССР МИД-а коллеге член М. Д. Сытенко.

(ТАСС).

КХАШКАРА БАЛХАШ

БIаьсти дIае езача 180 эзар гектар совгIа йолча культурех кхоалагIа дакъа дIайийна баьнаб республика лаьтта леладераш. Уж балхаш дикагIа лел Грозненски, Надтеречни, Наурски, Шалински районашка.

Хьалха дIаюв культураш дIайийна а баьнна массанахьа дIаювш да ганараш, шекара свекла, коартолаш, баьцадаараш, цхьадолча боахамашка дIае болабеннаб хьажкIаш а. Эггара дукхагIа уж культураш дIайийнарех да Ачхой-Мартановски Шалински районий боахамаш.

ДIае эзарех ахаш коартолаш дIайийнай Сунженски районе, диълагIа дакъа — Назрановски районе. Юххьанца хьалоала баьцадаараш а йиъ эзар гектар гаргга дIадийнад республике.

Кастта массанахьа хьажкIаш дIае болалургба. Халданза терко е езаш да культураш агротехнически дикагIа йолча ханашка дIаер, агрегаташка бааза болх байтар.

КЪОНАЧАР ХЬИНАР СОВДУВЛ

Ийсалгӏча пятилетка диъ-лагӏча, къоастамбеча шера къахьегама овсарле лакхъеш хьайоагӏа Нохч-Гӏалгӏай химзавода коллектив. Хьалхарча квартале планал совгӏа 80 эзар сома маьха продукцена реализаци яьй, 195 эзар сома товарни продукци арахийцай. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 115 процент кхоачашъяьй.

Эггара хьалха, 20 марта, квартальни план кхоачашйир В. Ю. Бусарева кулгалдеча стеклотарни цеха коллективо. Цу барт болча кагирхой коллективо кхаь бетта планал совгӏа 429 эзар кхо литр чуйода баллонаши ах литр чуйода шушаши арахийцай.

Иштта квартальни план тӏехкхоачашъяьй № 2 йолча цеха П. К. Вовка кулгалдеча участка коллективо, Р. А. Саркисян мастер волча олифоварочни отделене коллективо.

Яхье а баьннa къахьегаш хилар стеклоформующи машиний машинисташ Гарифулин Расул, Козлов Георгий, Сагинов Владимир. Цу кхаь коллективо сменагӏа арахецаш йола стеклотара цхьаьа йолча хаца планагӏа йоагӏачул 1,5 совгӏа хулар. Хьалхарча квартале цу социалистически яхье хьалхара моттиг предприяте комсомольски организаце секретарь Гарифулин Расула кулгалдеча коллективо яьккхар. Цо 130 процент кхоачашйир план. Шоллагӏа моттиг Сагинов Владимирен, кхоалагӏа яр Козлов Георген кулгалдеча коллективаша яьхар. Цар 123 процент совгӏа кхоачашйир план.

Иштта социалистически яхь йоаржаяра доккха дакъа лаьцар къонача специалисташа: цеха начальника В. Ю. Бусарева, дикагӏча смении мастера Н. И. Клюгинас. Цеха партгруппа секретара, наладчика М. А. Елфимова, цеха профорга завода къахьегама ветерана машиниста П. Н. Кондрашова новкъосталца цхьа бӏаь совгӏа сағ социалистически яхьа юкъеэзар.

Социалистически яхье а баьнна балха ханах бизза пайда эца гӏерташ хиларал совгӏа, производствана рационализаци еш, оборудовани, технологически процессаш тоеш ба производстве хьалха латтараш.

Хьалхарча квартале дукха рационализаторски болх баьб социалистически яхье хьалха латтача В. Ю. Бусарева, М. Р. Елфимова, П. В. Кондрашова. Царех хӏаране 4—5 технически кердадар цеха производствана юкъедихьа а юкъе хьош а да.

Сменашта а, къаьстача болхлошта а юкъе социалистически яхь дика вӏаштӏехьъяккхар баьхьан долаш къахьегама дисциплина чӏоагӏъеннай стеклотарни цеха, № 2 йолча цеха краснотерочни участка коллективай. «ЦаӀ массанена тӏехьа, массавар цхьаннена тӏехьа» яхача коммунистически принципагӏа къахьегаш ба завода болхлой. Цу принципагӏа леладу оборудованеға хьажар, болхлоша шоайла вӏаши новкъостал дар. Эггара барттайнагӏа я олифоварочни отделенера аппаратчицаша В. А. Сафроноваси, Г. П. Черноваси кулгалдеш йола сменаш, М. И. Ивкинас кулгалдеш йола расфасовщицай смена. № 2 йолча цеха краснотерочни участка аппаратчика Колганов Юре кулгалдеш йола смена.

Цехийи участкайи коллективай къахьегама дисциплина чӏоагӏъяра даькъе дукха партийно-политически болх баьб заводе. Социалистически яхь дикагӏа вӏаштӏехьъяккхара, кадраш кхеяра, уж дӏа-юха оттаяра дешаш кхозаь партийни бюро, шоза хьайиллача партийни собранешка дийцад. Хӏанз заводе хӏара кӏирагӏа цкъа-шозза «Вай предприяте гӏолла» яха социалистически яхьа, болхлой, инженерий, техникий къахьегама, техническ инициатива совъяккхара хетадаь радиогазета арахец.

Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, завода кулгалхоша къона специалисташ кулгалде дезача балхаш тӏа хьежабу, кадрови болхлоша царна новкъостал а дергдолаш.

Цу гӏулакхах дикка пайда баьннилга ховргда стеклотарни цеха балхага хьежача. Цу цеха кулгалде хьожаваь къона специалист инженер В. Ю. Бусарев. Цу цехе пхи смении мастер а къона специалисташ ба. Уж ба В. И. Червякова, Н. А. Соколева, Н. И. Клюгина, М. Д. Кулеш. Цар массане а дика къаьег, толамца карарзаеш ба уж барттайна къахьегама коллективаш кхетаяра говзал.

Шоллагӏча цеха краскотерочни участка кулгалде Сдобнова Вера Артемовна оттайча гӏойе цу участкера гӏулакхаш дикагӏа лел.

Ший кердача балхах дика кайоалаш хьавоагӏа № 2 йолча цеха механикалла хьожаваь хьалха слесаралла болх баь вола Багиев Зелимхан. Дикагӏболча рационализаторех цаӀ ва из.

Предприяте балха юкъе хӏанз а дукха кхоачамбоацараш да. Кадраш ца хилари технически кхоачамбоацараш хилари бахьан долаш тӏехьаюсачарех я бытовой химе хӏамаш арахецаш йола цех. Административни, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш арахецача продукце дикал лакхъяоа дӏахо а теркам тӏалоаттабеш я. Укх шера завода массайолча участкашкара кхоачамбоацараш дӏадаха дага да тхо.

Шера 2600 тоннага кхаччалца олифа кийчдергдолаш олифоварочни отделенена реконструкци еш ба завода инженераш, техникаш, болхлой. Изаал олифа арахеца доладелча, завода шин производства а ӏалашъюлургья олифаца, цул совгӏа, Дагестана, Къилбаседа-Хӏирашкахьарча химзаводашка дӏадахьийта а тарлургда. Уж лерхӏаш йола мероприятеш чакхъяьхача технически хьалаша дӏамадеххара арахецаш дола олифа ГОСТагӏа арахеца доладергда.

Къахьегама овсарле лакхъяра, болх аттача баккхара производства халача процессашта, мухьаш тӏалоттара, тӏера ӏодахара, басараштa расфасовка яра, кхы дӏахо долчарна механизаци еш да тхо. Цунах а шера 10 эзар сом пайда баргба.

Хӏанз шин тайпара керда продукци арахеца кийчлуш я завод. Укх кварталагӏа тикашка араяргья керамически облицовочни плиткаш тӏалетаеш йола паста.

Химзавод легӏаяра перспективни планагӏа стеклотарни цеха 50 миллион кхо литр чуйода банкаши, ах литр чуйода шушаши арахецаргйолаш реконструкци яра проектно-сметни документаци кийчъяь яла йоал. Хӏанз цо арахеш 12 миллион банкаши шушаши.

Химзавод тӏатеӀа кийчлуш я 20 апреле хургйолча коммунистически субботнике дакъа лаца. Сменаша, къаьст-къаьстача болхлоша 20 апреле продукци арахецара хоадамбола декхараш тӏайийцад. Шеча субботникагӏа цехий а участкай а коллективаша планал совгӏа 20 тонн лакокрасочни продукци, 7 эзар банкаши, шушаши арахеца лерхӏаш я. Мехмастерской, энергетически службай болхлой 20 апреле ударни вахте а этта 800 сома маьха ремонтни балхаш де лерхӏаш ба.

Предприяте экономисташа лаьрхӏачох 86 болхлочо планал совгӏа арахийцача продукце мах 20 эзар сом хургба. Завода ковнаш цӏендеш, хоадеш субботнике дакъа лоацаргда смене болх бе ца безаш болча 150 саго.

А. ТОМАСОВ,
Нохч-Гӏалгӏай химзавода директор.

ДӀАЯХАЧА ЗАМАХ ЮХЕДИСАЧА ВОЧА ГӀУЛАКХАШТА ДУХЬАЛА

НИКЪ БЕХКА ЗУЛАМАШТА

Укх деношта дукха нах гулбелар Назранерча горсовета къахьегама, тӏема ветеранаш, бовккхий нах. Таханарча вахарца тарлуш доаца, къамаи вахара ӏаткъаш дола, ширача замах юхедиса йирча гӏулакхаш вай сийрдача вахара юкъера дӏадахара кхийттабар уж вӏашагӏ.

Сход хьайиллар горсовета председатела заместитела М. Газдиева.

— Вай городе болх беш я йоккха йиъ завод, трикотажни фабрика, бераштa деша 4 школа, 2 профтехучилище, медицински учреждении, тикаш, кхыяраш. Из деррига а вай партеи паччахьалкхенои халкъа вахари хьали тоалара йоаккхо ярах хьахиина да. Цу гӏулакха боагӏача тайпара мах а беш къахьегама дикача толамашца шоашкара жоп луш хьабоагӏа вай городера дукхагӏбола къахьегамхой. Царех ба «Электроинструмент» заводера Нохч-ГӀалгӀай Лакхехьарча Совета депутат Л. Аушева, лецальщик А. Котиев, литейщик И. Махлоев, мельзаводера болхлой Р. Бештоева, Б. Колигова, Д. Евлоева, Л. Барахоева, дукха кхыбараш.

Бакъда, ӏаьдала рузкъах баха гӏерташ, шоаш обществана пайда а ца беш, наьха хьакъ даа гӏерташ бола нах а нийслу вайна юкъе. Цу тайпарча наьха ка ехха ец вай.

— Вайна махарра, дукхагӏча даькъе шоайла ӏимерза боацача, къоглаца шоай боахам шербе гӏертача, антиобщественни гӏулакхаш леладеча дезала юкъе мара нийслуш дац советски законаша леладе бокъо йоаца гӏерзаш, аьлар прокурора Л. Хайдарханова. Вайна дагайоагӏа герз эшаш хинна зама. Къилбаседа Кавказе дахача къамашта юкъе эгӏазал ехкаш, ший колониальни политика дӏаяхьара къамашта юкъе цӏур бехкаш хиннача къаьнача ӏаьдало беллаб вай къаман юкъе герзацара чам. Бакъда тахан из вайна эшаш бац. Из дӏаккетаде деза хӏаране. Охотоинспеце бокъонца йола чарахьа топаш мара лелае йиш йоацилга ховш хила веза хӏаравар. Дукхьал дӏадахача шера тайп-тайпара зуламаш даьча ткъаьннегара массеха тепча хьаьккхай вай районе милице болхлоша. Малаш-б уж герзаш леладераш? Дукхагӏча даькъе уж ба цхьаннахьа балха боацаш, маларaш мелаш, ха йоацача хана айлаюкъе леларaш. Масала, менна а болаш О. Евлоева, Б. Цолоева, Г. Евлоева тайп-тайпарча герзаца дов даьд, къаракъа тӏехьа а ваьнна киса тепча а елла лийнав И. Измайлов. Водитела урсаш тӏаоттадаь такси йигаяр М. Мальсаговеи, Х. Оздоевеи. Царна довгӏаш дола таӀазар даьд. Бакъда уйла яйт кхычо. Хургдарий уж зуламаш цу наха леладе бокъо йоаца герзаш леладаь децаре.

Цӏаккха а хезадац герзах беркат даьннад аьнна. Зулама тӏера болча наха мара лела а дац уж, йоахар нов. Хайдарханова дӏахо. Шоай къонгаш мичахьа лел, цар хьанца оагӏув бехк, киса герз леладой ца ховш бац дукхагӏа бола дайноаной.

Трибуна тӏа ва пенсионер—общественник А. Лолухоев.

— Шовзткъей вурийттлагӏа шу да вай советски адамашта паргӏато яьнна, вай деза советски ӏаьдал этта, йоахар цо. — Овлангара хувцаденнад вай вахар. Цхьаккха капиталистически паччахьалкхено деннадац ший къамашта вайна денна ираз. Мах боецаш дарба де, деша, паччахьалкхеп гӏулакхашта юкъе даиъа лаца бокъо еннай вайна. Вахаро ше йоах вайга дикачох пайда эцаш, заманца тарлуш, хьай вахар мехха вахарца дувзаш лела.

Вай сходе гулбенначарех цхьаннена а овлалургдац ширача замах юхедиса йирча гӏулакхаш вайца тарлургда аьнна. Тӏаккха тарлургйий вайца «кхел» яха законах йоаца сул? Тарлургьяц! Хӏаьта дукха ба цунца шоай гӏулакхаш къестадеш бараш а. Хала дац советски суде ца а болхаш «кхелаца» дош къоастаде гӏертараша фу тӏехьале е гӏерт ха... Дукхагӏча даькъе ӏаьдала рузкъах боахам тоабе гӏерта, мурдаш да тхо, яхаш общественни гӏулакхашта мутӏахьа боаца нах ба уж. Кхеля доакъашхой доккха шу а оггадий къайлагӏа «хӏамилг» а лийя бехк кӏезигагӏа бале а вокханна шоай «кхел» ю цар. Хӏаьта кхел е вӏашагӏкхетараш а вайна бовзаш ма бий. Укхазара, вай сходера дӏадоладала деза вай кхелашца, урдош доахарашца, кхалнаьха бокъо ӏстеӏаерашца, общественна пайда ца беш хьарама рузкъах бахарашца къовсам лоаттабе. Из вай декхар хинна а ца ӏеш даиза даргдоаца гӏулакх да.

Дукха моттигаш нийсъеннай вай районе бахача цхьабараша шоай лоӀамагӏа ӏаьдала лаьтта дӏалувцаш. Духхьал 1973 шера 40 гектар лаьтта дар цу тайпара дӏалаьца. Хӏаьта укх шера кхы а 2 гектар ӏотӏакхийттад цунна. Лаьтташ къувсаш довнаш дарца дукха моттигаш я наха юкъе доккхий зуламаш хинна. Тоъам болаш да ТӀой-Юртарча Гаденаькъан бешамий доазув къоастедеш игӏа кӏарцхал къайса шоай зоша вер а. Хӏаьта хӏанз дукха ха йоацаш воӀаца гӏар иьй лаьтта чӏегилг бахьан Могушков Джабраила а.

Бокъо йоаца герзаш леладара, урдош дахара, кхелаш яра, общественни лаьтташ дӏалувцачарна, иштта кхыдолча а зуламерча гӏулакхашта, уж леладеш болчарна духьал эгӏазло кхайкаеш къамаьлаш дир сходе. Д. Оздоева, Ш. Ганижева, кхычар а.

С. ДЖАМБУЛАТОВ,
С. АЛИХАНОВ.

Юхьиг вояц

Укх шера шоаш денна дош кхоачашдара тӏатеӀа къахьегаш ба Ачхой - Мартановски района «Самашкинский» совхоза кхоалагӏча отделена хьайбаш леладераш. Хӏаьта декхараш доккхий да. Хӏара кхоабача ӏаттагара 2100 килограмм шура яккха дош деннад цар.

— Тха дукхагӏйолча доаркаша кхоачашдир доахангара шура яккхара хьалхарча квартале тӏайийца декхараш, — йоах отделене шурай-товарни ферма бригадира Хамирзаев Руслана. — Хӏара кхоабача ӏаттагара 418,8 килограмм шура яьккхар.

Районе дикагӏчарех ваӀ я Хамирзаева кулгалду ферма. Укхаза къахьегача хьайбаш леладераща деррига хьинар дӏалу шоай балха. Къаьстта дика къахьег Октябрьски Революце, Къахьегама Цӏеча Байракхи орденаш еннача доаркас Газиева Ванатус.

Укх шера хьалхарча квартале хӏара кхоабача ӏаттагара 470 килограмм шура яккха декхар тӏайийцадар Ванатус, хӏаьта яьккхар 629 килограмм хилар.

Хьайбаш леладерий атта боаца болх ший йоккхагӏйолча йоӀа Алпатуна а безабалийтаб цо. Хӏанз диълагӏа шу да ӏодаьчул тӏехьагӏа 20 ди даллалца ӏасилгашта ӏунал деш уж кхедеш Алпату йола. Хӏаьта ший декхараш дика кхоачашду цо а.

Дукха къона хьайбаш леладераш ба ферме болх беш. Хӏанз итт йоӀ я цига ӏаьсий яхедеш, доахан детташ. Царех ворхӏ комсомолка я. Къоначар хьинаре болх бу. Отделене комсомольски организаце секретарь Даева ӏайшет я. Кастта шу доал из ферме болх беш йола. Къона яле а хӏанз дикагӏйолча доаркашта нийсса къахьег цо. Иштта, укх шера хьалхарча квартале хӏара кхоабача ӏаттагара 365 килограмм шура яккха декхар тӏайийцача ӏайшета, яьккхар 460 килограмм. Цо леладу доахан дӏадахача шера мара дахка ца хилар лаьрхӏача из боккха толам ба.

Иштта дика болх бу ӏайшета къонача новкъосташа Алиева Маликас, Уциева Лайлас, Магомадова Хамсата.

Къоначарна шоай опыт дӏалуш новкъостал ду доаркаша, Газиева Ванатус, Кантаева Ямана, иштта кхычар.

Г. ГРУЗИН.

Къаьстта дика къа а хьегаш ше укх шера тӏайица социалистически декхараши паччахьалкхен плани тӏеххоачашъеш я Карабулакски газобензинови цеха коллектив. Товарни продукци арахецара хьалхарча квартала план 110,4 процент кхоачашъяьй цо. Планагӏа лаьрхӏачул совгӏа арахийцад 1200 тонн газови бензин. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 115,8 процент кхоачашъяьй цеха болхлоша. Кхы а шоай къахьегама толамаш совдоахаш къахьегаш ба уж укх апрель бетта.

Белгалбаьнна дика къахьегаш ба цига технологаш ин. Дорошенко, Оверченко, Лямзина, Лямзин, кхыбараш. Цар даим нийса лелаю технологически режим.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара аьттехьа) технологаш В. Дорошенко, Р. Оверченко, А. Лямзин, Е. Лямзина.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЯХЬО НИЗ СОВБОАХ

Коммунизм хьалъяра еррига-ча этапашка боккха низ хиннаб социалистически яхь, цо дегӏахкийлай къахьегамхой творчески инициатива, планови заданеши тӏайица декхараши толамца кхоачашдара цар дог урауттадаьд.

Социалистически яхь дегӏайоалаяра хадданза теркам тӏаахийтаб Грозненски района партийни организацеша.

Цу даькъе цхьайола опыт ӏоаяьй «Пригородный» совхоза партийни организаце а.

— Волхлошта юкъера социалистически яхь дегӏайоалаяра а йоаржаяра а хадданза профсоюзни комсомольскин организацешта новкъостал ду тха парткомо, — йоах цун секретара А. Ф. Борисова. — Цу яхьа коммунисташи комсомольцаши керте оттара тӏаерзаю цехий партийни организацеш.

Толамца чакхдаьккхар совхоза болхлоша пятилетка дӏадаха кхоалагӏа дола шу. Планаш а тӏайийца декхараш а тӏехкхоачашдир. Деррига балхаш толамца чакхдахара эша гӏулакхаш дийца а дийца, чӏоагӏдир парткомо, дирекцеи цхьана, къоастадир отделенеш, бригадаш, звенош, къаьст-къаьста бола къахьегамхой моральнии материальнии хьаллоацаш де доагӏараш, из деррига а дӏахайтар хӏара болхлочунга.

Бӏаьстан хьалхарча деношке а тӏайица декхараш кхоачашде белабелар къахьегамхой. Иштта дӏадоладир совхоза болхлоша сомн баьцадаараши чӏоагӏа хьувкъадара балхаш. Яхье хьалха яьннача бригада е звенои еййна совхоза центральни усадьбе урагӏйохийтар къахьегама сийлен байракх, арайоахар «молнеш», къахьегама листокаш, дикагӏйолча опыта листовкаш. Социалистически яхье котбаьннарех пенгазета тӏа шерра лувцар. Иштта эттача хьале хьахулар яхье котбуларий керда шераш, яхь шерлора.

Ловлахой хьогаш дика хилар совхозе помидораш, кабуц, кхыдола баьцадаараш.

Бригадашта юкъе хьалхара моттиг яьккхар К. К. Голуб керте латтача бригадас. Баьцадараш кхедара план 120 процент, сом хьувкъабара план 164 процент кхоачашйир цо. План 160 центнер йолча гектара тӏара рассадаца дӏайийна помидораш 232 центнер яьккхар цо. Бригадана совхоза карара кара тела Цӏе байракхи 1500 сом ахчан премии елар. Доккхий толамаш даьхар Т. Гулаева, И. Сабадаш керте латтача бригадаша а.

Иштта дика чакхдаьккхар дӏадахa шу совхоза болхлоша.

Пятилетка укх диълагӏча, къоастамбеча шера а доккхий декхараш тӏайица, уж кхоачашдара тӏехьа шерра социалистически яхь йоаржаяь болх бу цар. К. К. Голуба бригадас дош деннад укх шера 47 гектарах хӏаране тӏара план 163 центнер йолча 230 центнер баьцадаараш чуэца. Т. Гулаевай бригадас план 170 центнер йолча 250 центнер баьцадаараш даха декхар тӏайийцад. Кагромовна звенога 55 гектар сомий беш я. Хӏара гектара тӏара 130 центнер сом чуба лерхӏ цо.

1974 шера совхоза болхлоша лерхӏ план 9800 тонн йолаш 11300 тонн баьцадаараш хьалкхеде, хӏаьта сом план 2640 тонн йолаш 2765 тонн чуба.

Дика вӏаштӏехьъяьккхай совхоза хьайбаш леладераштa юкъе яхь. Укхаза хӏара пхе дийнахьа дӏайовзийт яхва итогаш. Дукхагӏа шура яьккхача доаркана карара кара тела цӏз вымпел лу. Хӏаьта хӏара бетта хьайбаш леладечун ди дезду, цига ферма баьча балха итогаш, балха анализ ю, карагӏдаьннараш белгалдоах, толамаш дахара новкъарле еш дола кхоачамбоацараш гуча а даьхе уж дӏадахара де дезараш дувц. Цига дӏател хьалхалаттача доаркашта луш йола цӏе вымпелаш, сийлен грамоташ, ахчан премеш.

Укх шера доккхий толамаш даьхад совхоза хьайбаш леладераша. Районе шура яккхара хьалхара моттиг яьккхай цар, дӏа ца хецаш лелаю парте Грозненски райкомеи райисполкомеи карара-кара тела Цӏе байракх.

Пятилетка диълагӏча, хоадамбеча шера совхоза доаркаша дош делар план 2300 килограмм йолаш хӏара кхоабача ӏаттагара 2800 килограмм шура яккха. Бакъда из кӏеанга а хийтта, шоай торонашка а хьежа, февраль бетта цар тӏайийцар керда декхараш — хӏара кхоабача ӏаттагара 3000 килограмм шура яккха, аьлла. Уж декхараш совхоза доаркаша кхоачашдергхилараx теша возгӏа. Укх шера хьалхарча квартала план 28 март тӏаихоачаш кхоачашъяь баьлар уж, планал совгӏа 100 центнерал тӏех шура а луш. Хьайбаш леладераша планал совгӏа 42 центнер дулх даьккхар. Яхье хьалха латт доаркаш Л. Махматхаджиева, Э. Магомадова, Д. Сираджинова.

Хӏанз совхоза коллектив бӏаьстанара балхаш деш я, дӏайогӏаш латт баьцадаарий рассада, сиденнад кхашкара балхаш.

Шоаш тӏайица декхараш толамца кхоачашдарах миллион сома пайда банкхараи тӏехьа тӏагӏертта къовсам лоаттабу совхоза къахьегамхоша.

Д. ЕВДОКИМОВ,
КПСС Грозненски райкома инструктор.

ДОЯРКА ТОЛАМ

Укх шера бӏубенна къахьегаш я Наурски района «Красное знамя» яхача колхоза доярка Ганрбекова Асмарт. Хьалхарча кварталe ший группера хӏара ӏаттагара 945 килограмм шура яьккхай цо, шера планагӏа 2900 килограмм йолча.

Комсомолка Ганрбековас дош деннад пятилетка диъ шера кхоачашъе. Ше денна дош гӏулакхаца кхоачашду цо. Пхе шера планагӏа 2120 центнер йолча, хӏанзале а 1500 центнер совгӏа шура яьккхай къоначa доярка хӏара ӏаттагара. Специалисташа деча лоархӏамех, пятилетка Асмарта кхоачашъергья укх шера октябрь бетта.

Л. ОСЕНЕВ.

КХОДАЬЧА ДОАГОРЦА

«Грознефтехимзаводы» объединене автотранспортни контора коллективо хацал хьалха кхоачашйир беза мухь дӏа-дьа бахьара хьалхарча квартала задани. Хӏаьта планал совгӏа дӏабихьа мухь 10 эзар тоннал дукхагӏа ба.

Дика къахьегаш ба водителаш Б. Лутовинов, А. Ветрянко, М. Яхьяев, кхыбараш.

Коммунистически субботник долча дийнахьа транспортникаша дош деннад мехадаьтта чакхдоахача промышленноста предприятешта лаьрхӏа 5 эзар тонн мухь дӏа-дьа бахьа, 1,5 эзар сома маьха транспортни гӏулакхаш де.

Дукхача водителаша шу дийнахьа болх бергба кходаьча доагорца.

П. ТУМЕЛИДИ.

Оаха яздаьчун лерагӀа

Укх шера 21 марте «Сердало» газета тӏа араьнинаяр «Хьабоалабел дикагӏбараш» аьнна корта а болаш рейдови бригада материал. Назрановски района бувзама узела цхьайолча отделеней болхлоша яздаьраштa газеташ, журналаш, письмош ханнахьа дӏа ца кхачьар, иштта радио во болх беш хилар, Грозненски телевидене передачаш телевизорашка гӏолла хьа ца хьоккхилга дувцаш яр из.

Цу гӏулакхах тхога укх тайпара язду Нохч - ГӀалгӀай АССР бувзама производственно-технически управлене начальника нов. Ханта:

«Почтальоний штат йиззa вӏашагӏтохара Назрановски районе нийслу цхьайола халонаш бахьан долаш Аьли-Юртарча отделене хӏанз а балха хьаэца вӏаштӏехьдаьннадац беррига почтальонаш. Цудухьа яхьа езача хана почта дӏа ца хьош моттигаш нийслу цига. Хӏанз района партийни, советски органашка гӏолла де дезар деш да из гӏулакх тоадара.

Шоаш раьза болаш бувзама отделене хьа а ухаш шоай газеташ, журналаш дӏаккхуьь Экажкъонгий - Юртарча школа хьехархоша. «Пионерская правда» яздара дешархошкара ахча хьагул а даь из хьа ца яздеш ӏийнаб цу школа цхьабола хьехархой, хӏаьта кхычар ханханнахьа дӏанйду шоаш хьаяздаь газеташ.

Экажкъонгий - Юрта вахача Н. М. Кортоевнен город Назранерча И. Х. Измайловнен газеташи, журналаши дӏаккхьара дош къоаста а даьд...

Хӏанз уж царна хан-ханнахьа дӏа а кхухь.

Почтальон цамогаш хиларца дувзаденна Назрань -1 отделене балха юкъе хинна кхоачамбоацараш дӏадаьхад, хила езача тайпара порядок оттаьй отделени чуйолча помещене.

Тешшаме хьелоацалуш йоза-пача УКВ-4М зоне я Назрановски радиоузел. Цудухьа дерттӏа болх бергболаш городашта юкъе бувзам болча телефонни канале гӏолла къамаьл дергдолаш аппаратура оттае лаьрхӏад город Назранерча радиоузле.

Хӏанз укх сахьате Грозненски телевидене студе передачашка Назрановски районе хьожилга вӏаштӏехьдалац, телевизионни программа шоллагӏча передатчика напряжени ца хилар бахьан долаш.

Хӏанз къоастадеш да город Назране телевизионни ретранслятор оттаяра дош.

ГРАФИКАЛ ХЬАЛХА

«Нефтехимзапчасть» завода коллективо хацал кхо ди хьалха кхоачашйир хьалхарча квартала план. Планал совгӏа реализаци йир 50 эзар сома маьха продукцена. Толаме кхоачашъю встречни план а. Яхье хьалхле лелаю металл тедачеи дахчах хӏамаш ечеи участкай коллективаша. Укхаза хьинаре къахьегаш ба болхлой А. Шаровко, М. Голубев, М. Яхьяев, котельщикий бригадир В. Филин, кхыбараш. Заводе карадерзадаьд керда задвижкаш хьаелга: хьалха хьаяь задвижкаш дӏаяхьийтай Волгограде, Куйбышеве, Уфе.

Укх бетта а дика къахьег коллективо. Хӏанз предприяте болхлой кийчлуш ба 20 апреле хургдолча субботнике хьинаре дакъа лацара.

П. АБРАСОВ.

---

31 ЭЗАР СОМА МАЬХА

Назрановски мельзавода коллективо дика кийчо яьй ленински коммунистически субботник чакхдаккхара. Цу гӏулакха лаьрхӏа укхаза вӏашагӏъелла я завода партийни организаце секретарь Б. Я. Шадыжев, завкома председатель М. У. Нальгиев керте латта штаб.

Керттерча производстве къахьегаш хургва 80 болхло. Цар арахецаргья 31 эзар сома маьха товарни продукци, е кхыча дийнахьа арахецачул кхо эзар сома маьха дукхагӏа.

Цу дийнахьа балхах мукъа бола нах, иштта инженерно-технически болхлой, гӏулакхера на хургба завода ков, гонахьара моттигаш цӏенъеш. Цар дӏайогӏаргья 500 га.

20-ча апреле болхлоша къахьега деза моттигаш дӏайовзийтай, цу дийнахьа хьинаре къахьегара тӏаьхьахаш дола лозунгаши плакаташи кийчдаьд.

А. САГОВ.

ДУКХАГӀЕИ ДИКАГӀЕИ

Грозненски хлебокомбината коллектив хьинар айдецна къахьегаш я укх шера. Цхьа бутт дӏабахийтац цо паччахьалкхен плани тӏайица социалистически декхараши тӏеххоачаш ца деш. Товарни продукци арахецарен из маьхала яккхарен хьалхарча квартала план хацал хьалха, 30-ча марта, кхоачашйир цо. Планал совгӏа ара а хийца реализаци йир 45 эзар сома маьхерча маькха-булочни изделешта.

Соахка хьалхарча квартале арахийцачул 68 эзар сома маьха дукхагӏа товарни продукци арахийцай комбината болхлоша укх шера цу юкъа. Тӏа мел кхийтта продукци къахьегама овсарле лакхъяра чотах арахийцай.

Арахеца продукци дикагӏа хилийтара, цун ассортимент шоръяра чӏоагӏа йоакхо ю комбината болхлоша. Цхьоалагӏча сортагӏа долча хьоарах яь 708 тонн маькхи лакхарча сортагӏа долча хьоарах яь 90 тонн булочни изделеши дукхагӏа арахийцай укх шера хьалхарча кхаь бетта соахка цу юкъа арахийцачарел. Дикка дукхагӏа арахеца йолаеннай батонаш. 400 тонн совгӏа булкаши чӏоракаши хьадаьд укх шера комбинате кӏолд яьккха морз а детташ. Укх шера комбинате арахеца йолаяьй Тульски Липецкии мерза булкингаш. Уж бахача наха чӏоагӏа хоаттташи дика дӏаэцаши я.

Арахеца продукци дикагӏа хилийтара даькъе де мел дезар даь баьниаб ала йиш яц тха комбината болхлой. Маькха-булочни изделещ во я яхаш хӏанз а тӏехьа замечанеш ю тхона. Цудухьа еррига технологически режим нийса лелаяра йола мероприятеш белгалъяьхай оаха. Из да арахеца продукци дикагӏа хилийтара кертердар. Брак йоацаш продукци арахецачарна материальни поощрени а еш, из ечаргара цӏенхаштта хьадех болх тоабар. Уж балхаш чакхдахар бахьан долаш укх тӏехьарча хана брак йолаш арахеца продукци 2,6 тонн кӏезигъеннай.

Арахеца продукци дукхагӏа, дикагӏа, дӏадодар кӏезигагӏа долаш хилийта яхача КПСС ЦК Кхайкарала жоп а луш комбината болхлоша шерра социалистически яхь йоаржаяьй производства чура резерваш тахка а тохкаш: царех бизза пайда эцара. Цох доккха беркат даьннад комбината коллективана. Арахецача продукцега дӏабода мах лохбарах паччахьалкхенна кходаьд 12 эзар сом, продукци хьаяра технологи нийса лелаярах кходаьд дӏабахача кхаь бетта 21 тонн хьоар, цул совгӏа цо кхояьй 9,4 эзар киловатт-сахьат электроэнерги. Паччахьалкхенна пайда бара хьалхарча квартала план 115 процент кхоачаш а еш, планагӏа лаьрхӏачул совгӏа баь пайда итташ эзараш сомаш да.

Комбинате вӏашагӏъелла я арахеца маькха-булочни изделеш дикагӏа хилийтара, производства резервех бизза пайда эцара болх вӏаштӏехьбаккхара йола комисси. Цо хьадда йола мероприятеш белгала а яьха чӏоагӏъяьй уж. Хьоар чудоахкача емкосташка кхы а керда аспирацеш оттаярах цига къахьегачар болх дикка аттача баргба, дийнахьи буси кходергда зехьа довш дола 15 килограмм хьоар. Керда автоматически опрыскивателаш а оттаеш пийшкашта герметизаци ярах дукха дикагӏа хиннай арахеца маькха-булочни изделеш, кӏезигъеннай уж йотташ йоаккха ха а. Укх тӏеххьарча хана чӏоагӏа йоакхо ю оборудованех пайда эцара коэффициент лакхъяра а.

Белгалъяьха мероприятеш чакхйоахача дизза дакъа лоац комбината рационализатораша. ДикагӏБолча рационализаторех лоархӏаш ба токарь А. Долбилин, жестянщик Я. Сулейманов, слесарь А. Труфанов. Цар дӏабахача кхаь бетта кийч а яь производствана юкъейихьача 4 рационализаторски предложене паччахьалкхенна баь пайда 1600 сом да.

Иштта къахьегама толамаш доахача комбината цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай квартала ший задани 27-ча марта кхоачашъяьча А. С. Сороченко керте латтача маькх ечa цеха коллективо. Къаьстта дика къа а хьегаш социалистически яхье хьалха латташ ба Ленинен Къахьегама Цӏеча Байракхен орденаш лелаю маькх йотта мастер А. В. Мнацеканов, Къахьегама Цӏеча Байракха орден лелаю Т. Я. Усмаева, вафельщица Л. Гойгова, маькх йоттар А. Джабраилова, грузчик М. Ужахов, бодхьувр И. Волкова, кхыбараш.

Шоаш хьалхарча квартале даькха къахьегама толамащ кхы тӏа а лакхдеш къахьегаш накъбаха лерхӏ комбината болхлоша Цхьоалагӏча майна.

А. ТАРАКАНОВ,
Грозненски хлебокомбината плановии отдела начальник.

МОСКВА. Хӏара шера мощносташ алсамйоах мехка автомобильни заводаша. Городашка къаьстта дика хоалу улицашка гӏолла лела автомобилаш алсамъювлаш хилар. Уж нийсъеш лелаяра даиза дарг мел доацар деш да. Транспорта леларга лаьрхxӏа хьеж ГАИ дукхача постий телебӏарг, дукхагӏа хул гӏулакх дарен бензин чудоттарен станцеш. Москве, гобаьккха бодача наькъа доазон тӏа, болх беш я 139 станци. Тӏа-тӏа дукхагӏа бензини кхыйола мехкдаьтта продукташи юкъе йоацаш иала йиш йолаш дац хӏанзарча города вахар, цун автомобильнии автобусни болх.

СУРТА ТӀА: хьаштдоаа бензин хоржаш.

В. БУДАНА сурт.
ТАСС фотохроника.

«СЕРДАЛО»
Вӏӏа оагӏ. 16 апрель, 1974 шу.

ТОАЕ ХЬАЖКIАШ КХЕЯРА АГРОТЕХНИКА

Вай хьалхалаттарий опыто хьаьлокх, хьажкIаш хьувкъаяра церна шоай хиннакьеи тIехдикеи гIулакх де дезаш хилар.

IалАьмате боккхача лоархIаме да кхай тIа керттерей дIаеле хьалхагIеи обработка яр. Вай республика хьалашка хьажкIашта дикагIа товш дола лаьтта ахке юкъенхаьчача хака чуэцаш дола кабола ялаташ тIахнинар да. Цо торо хулийт хьалхагIе а аьбь кийчъе меттел, гуйра чакхъяллалца цу тIа йоархIаш дIанхарап тIоадал соцалрап тIехьа макка а токхабеш 2—3-зза культиваци е. Зябь оах 27—30 сантиметр кIоарга, ялаташ чуйнца далларца юкхаш тедаш 8—10 сантиметр дискашца е пхьадаш йоахкача лущильникашца хьалххагIе лущени а яь. Оахаш бола лаьттан тIоа тIийхига йилча, цун кIоаргтала оах из.

Хьалхалаттача хьажкIаш лелаераша чIоагIа уйла тIайохийт хьажкIаш дIаеле кхашка удобренеш товсара. Звеньевоя Магомадов Баваде соахка 40 тонн ширдаьина кхо тессар хIара гектара тIа. ХIаьта укх шера хьажкIаш дIаювргйолча кхашка хIара гектара тIа 45 тонн ширдаьнна кхо а диллар. Сунженски района Ленина цIерагIча колхозерча нов. Элиханов Вахас шийн участкашка хьажкIаш дIаювргйолча лаьтта 3—4 центнер суперфосфат тийсай. Республике цIи хезача ахархочо, Социалистически Къахьегама Турпала — «Джалка» яхача совхоза тракторнополеводчески бригада бригадира Саидов Баудина минеральни удобренеш а еш 40—50 тоннал кIезигагIа доацаш ширдаьина кхо дийхкад хIара гектара тIа.

Тешшаме ала йиш йолаш да, удобренеш тассаро хьувкъам чIоагIа айбу.

БIаьстан юхье, тIоадал дIакъовлара аяба тIа гIолла урагIен пхоргIеи 1—2-зза макха баккхарал совгIа, культура дIаеле хьалхагIа тIехьа макха а болаш йолча агрегатаца 2-зза чул кIезигагIа йоацаш культиваци ю. ЙоархIаша дикъача кхашка хьажкIаш дIаеле еш йола обработка кхоза йича дикагIа я. Лаьтта обработка массаза, маца, мел кIоарга е еза лаьттани хаоттамеи хьалашка хьежжа къовстаду. Эггара тIехьагIа еш йола обработка фу дIаделе хьалхагIа ю, из мел кIоарга гIоргда а ховш, цул тIехьагIа оахам IотоIа а деш.

Республике ялата хьувкъам эггара лакхагIа хул хьалхарча поколенех дола гибридни фу дIадийча: лоамашта юхерча а хий дехкача а лаьтташка — Днепровски-90, Одесски-10, йокъал уттачен лоамийн районашка — Вир-42. Моша хьажкIаш а тIехьа силоса гIадамаш хилийтара уж гибридаш дIаюв.

Республика хьалашка эггара пайданегIа да квадратно-гнездовой способагIа хьажкIаш дIаер. Цо йиш хулийт кхашка мугIарашта юккъе гIолла шин оагIорахьа — урагIен пхорагIеи — нух тоххаде. Мухаленашкеи нийса доацача, урагIен пхорагIеи нух токхалургдоацача кхыча лаьтташкеи мугIарегIа дIаюв хьажкIаш. ДIаювча хана-листален нийлхален боарам нийсбе хьажа деза: тIоадал латтача зоне 40—42 эзар,

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

йокъал латтача — 25—30 эзар, хий дехкача лаьтташка — 45—50 эзар хьалг гектара тIа хургдолаш, гаьна-гарга пхьатара хилийта а гIерташ. Из де вIашта тIехьдаргда калиброванни фу дIадувши фу дIаде сеялкаш нийсъеши хилча. Лаьттан тIоадалга хьежжа кIоарга дахийта деза фу: кIаьдача лаьтта 10—12 сантиметр, чIоагIача лаьтта 8—10 сантиметр. ДIаделе хьалхагIа фух гранозоли гексохлорана доми тох.

ДIадийначул тIехьагIа кхалинга йоахкача катокашца IотоIаду оахам.

ЧIоагIа бехктокхаме болх ба дIайийнача хьажкIашта гIулакх дар. Царна деча гIуллакхий нийса система харжаро йиш хулийт хьажкIаш дегIанхкара, тоаялара, цар хьувкъам лакхбара аьттув бола хьалаш кийчде. Цу гIулакха хьажкIаш дIаюв лаьтта йоархIех цIенеи йийхьен хилийта деза. ХIанз, дIайийнача хьажкIашта деш дола гIулакх, дуккхагIча даькъе, механизмашца ду, сага кулг ца эшаш.

ХьажкIаш тIаялален тIаьнначул тIехьагIен дайгеи юкъера дозал долеи макхаш а доахаш дIадоладу царна деш дола гIулакх. Макха баккхар къаьстта боккхача лоархIаме да догIа делхача хана, оахам IстаIачен тIагIолла кховра лоацалучен хана.

МугIарч белгалдаьнначул тIехьагIа мугIарашта юкъера обработка е йолаю. Нийса квадраташ а йолаш квадратно-гнездовой способагIа хьажкIаш дIайийнача кхашка урагIен пхорагIен ю обработка. Культиваци нийса еш хилча хIара мугIара йистош 10 сантиметр ют, пхорагIа еш хилча — 15 сантиметр. Хьалхарча хьисапагIа обработка шорал 50 сантиметр хул, шоллагIча хьисапагIа — 40. Культиваторий пхьадаш хIара денна иръе еза.

ХьажкIий кхашка мугIарашта юкъе 2—3-зза обработка ю: хьалхаръяр 4—5 сантиметр, шоллагIъяр 10—12, кхоалагIъяр 6—8 сантиметр кIоарга. ШоллагIа обработка еча хана подкормка ю культиваторах йоахкача растениепитателий новкъосталца.

ХIанз ерригача колхозашкеи совхозашкеи долаш да культиватораш тIехьа тайса мугIарашта юкъе обработка еш оасар доходу макхаши ратационни целий секцеши. Уж макхаши секцеши текхаеш хилча мугIарашта юкъера лаьтта цамцадоаккх, йоархIаш дIайоах, цудухьа кулгаца оасар де дезаш а хилац. Цхьабакъда цхьадолча боахамашка оасар доходеча макхаех пайда нийса эцац, пхьадашта тIехьашкахьа дохк уж, цар мугIарашка а ца доахаш мугIарашта юкъе цамцадоах лаьтта.

ДIайийнача хьажкIашта юкъера оасар доадара чIоагIа пайдана я кхо-йиъ лорд кийцача хана тракторни опрыскивателаца, е самолетаца теха гербицидаш. ДIайийнача хьажкIаштеи кхыча юртбоахама культураштеи юкъе тIаювлача йоархIашца лоаттабеча къовсама лаьрхIа химически средстваш хIара шера дуккхагIа пайда эцаш я республика колхозийи совхозийи кхашка.

Кхаьча хьажкIаш шоай ханнахьеи ца йойташи чуэцара шоай ханнахьа балха кийчъе еза хьажкIаш чуэцен силос хьокхен комбайнаш. ХIанз ерriга хьажкIаш механизированни способагIен ца йойташи чуэцара биэза кхоачамбалла хьажкIаш чуэца техника я республикерча колхозийи совхозийи доалахьа. Цхьабакъда боеа багIонашка кулгашца ца яьхача а ярgьац хьажкIаш.

Ялатийна лаьрхIа хьажкIаш комбайнашца чуэцача хана кхашкара йоагIа томар тIехь хьажкIаш цу сахьате лордаш дIа а яьха цIенъе а хьатташка дукха латтаргйоацаш приемни пункташка дIачутела а еза. ХьажкIаш чуэца йолаялале кийчъе еза боахамашка йолаш йола механизированни хьажкIаш чуэца линеш, хIаьта уж йоацача моттигашка хьалъийта а еза. Цо торо хулийтаргья чуйица хьажкIаш хьатташка дукха йоадаеш талхаргйоацаш лорае а шоай ханнахьа уж пачхаьалкхенна дIаяла а.

ХьажкIаш дIаера ханаш лоацъяри кIезигагIа йойтари духьа пайдана хургда кабола ялаташ чуэца комбайнаш ялатийна лаьрхIа хьажкIаш чуэцаргйолаш кийчйинча. Цо торо хулийтаргья фийг чIоагIбала бслабеннача хана, гIад оата а саташ, чуэца а хIаьта тIаьдо йола хьажкIаш тIехьагIа АВМ яхача установкашка йокъае а.

Х. ЯЛХАРОЕВ,
Нохч - ГIалгIай АССР юртабоахама министерства керттера агроном.

ДОАЗОП ДЕХЬАРА

Варнера Димитрова цIерагIйола судоверфь — Болгаре Халкъа Республике эггара йоккхагIъяр. Производство дIахо шеръяра боккхача лоархIаме да варненски кемашдераша советски коллегашцеи СЭВ-а членаш долча кхыча мехкий специалисташцеи цхьана леладу гIулакхаш.

СУРТА ТIА: советски заказагIа аргIанара танкер хьаеш латт.

БТА — ТАСС сург.

КАСПЕ ПРОБЛЕМА КОМПЛЕКСНО КЪОАСТАЯР

Вай мехка халкъа боахама боккхача лоархIаме, шийн тайпара ди Iам ба Каспийски форд. Каспе бассейн къаьста хиларо климатически хьалаш хувцадаларга хьежжа дуккхача шерашка тоъал хувцалий доаттабу форда боарам. Цу тайпара хувцамаш хилар бахьан долаш форда боарам чIоагIа лохбелар 1930 шерагара 1941 шерага кхаччалца, хIаьта цунца нийсбича тоъал шортига лохлора из 1952 шерагара 1970 шерага кхаччалца. Каспийски форда боарам климатически хувцабалар хIанз дIакхоачашду цу чу ухача хих цхьан даькъах боахама гIулакхашта пайда эцаш волча сага гIулакхаша еча влиянеца.

Хий дирдаларца, чкъаьраша фу тесса моттигаш йокъаялара, цар доакъарий база талкерца дувзаденна.

Каспийски форда йисте саго деладу боахама гIулакхаш кхераме да кхычоа а. Цiенданза е во цIендаь дола промышленни бытовойн хиш, ядохимикаташ тоxача кхашкара арауха хиш форда чуи цунах хьадетталуча хишкеи чуахийтаро форда чура хий бIехден бух тIа колд юкаеи тарау, тIаккха цо а Iоаткъам беrба форда флореи фаунеи дегIайоалаяра.

Цу тайппара, халкъа боахам дегIабаро Каспийски форда естественни гидрологически хьалаши цу чурча чкъаьрий ванасаши хилийтара къоастаяпе яргйоаца дуккха проблемаш хьалхашка оттаю. Уж проблемаш къоастае езаш хиларо дIадех эггара хьалхарча аргIанна форда боарам чIоагIа лоаттабелгеи цуи хин ресурсаш алсамйоахилгеи, хIаьта ишта Каспийски форда чура хий бIех ца дайтара а гIаерзаяь хила езача мероприятей бIарча комплекс кийчъелгеи чакхйоаккхилгеи.

Дальча тохкамаша хьахьекхад, форда хIанзара боарам хьаллоаттабара шера чуданза дергдоаца хий укх гаргарча хана 35—40 кубически километр хургхилар, хIаьта дIахо йодача хана 60—70 кубически километрга кхоачаш алсамдала дезаргда из. Массехк проект оттаяьй Каспийски форда чу уха хиш алсамдахаран Iанарца гIетташ дIауха хий кIезигдаран тIаерзаяь. Эггара хьалхарча аргIанна чакхъяккха еза мероприяти а лоархIаш хIанз Iомаеши экономически мах беши я кънлбаседехьара цхьадола хиш укхазахьа лостадара проект.

Хьалхарча этапе Волга бассейна чу шера 25 кубически километр гаргга хий чуэца дерхI. Экономически эггара гIойленагIа йола вариант дерхI Печора яхача хьарсам чура 30 кубически километр гаргга хий Камеи Волгеи яхача хьарсамашка гIолла тIадоаладарах. Цхьаькха вариантагIа дерхI цхьан шера Онежски Iам чура Волго-Балтийски канала чу гIолла 5 кубически километр а Кубенски, Воже, Лача яхача Iамашкарен Сухона яхача хьарсам чуреи 8—9 кубически километр а хий Волга чу лостаде. Кубенско-Шекспински лостамагIа хий дерзадаро шозза дуккхагIа хулийтаргдар Волга кертерен юкъерен хий.

Кийчъеш я Iанарца гIетташ доаш йола хий кIезигдара тIаерзаяь проекташ а. Каспе чура тухаш цу чу хьачуухача дерригача хиша лоацачул шозза хIанз лацац аьнна дуккхагIа дIалоацаш хиларах цу форда лоархIаме йолча Кара-Богаз-Гол яхача заливе дIачувоалача плотина хьалъе дерхI. Нагахьа санна плотина шин-шерагIа хий чакхуворгйолаш хьалйой, Кара-Богаз-Голо дирали тезали геттара нийса доаттергья. Из проект производственни лоархIам болаш я, цо хьахьокх, тух дIаувзаргдолаш залив хилийтара хIара шера цу чу 5 кубически километр хий чухийцача кхоачам хилар. Цу тайппара, Кара-Богаз-Гол яхача залива чу уха форда хий нийсдаро шера 5 кубически километр гаргга хий кходергда.

Цхьаькха реальни никъ — чкъаьрий дахара пайдана йоацеи чIоагIа Iы гIетташ хий кIезиглуш йолеи форда районаш дIакъоастаяр. Цу тайпарча районея да къилбаседа-малхбоалехьарча Каспе кIезига хий дола дакъа. Форда цу даькъа хии баланса лоархIамаша хьахьокх, дамба а яь 14 эзар квадратни километр дIакъоастайнча, шера форда 13 кубически километр хий кходе йиш хилар.

Каспийски форда проблема къоастаяра цхьаькха оагIув я цу чура хий тIекдаргдоаца мероприятеш чакхъяяр. «Каспийски форд бIех ца байтара де дезарий хьакъехьа» СССР Министрий Совето баьча соцамо (1968 ш.), «Цiенданза чудоагIача хишка Волган Уралеи бассейнаш бIех ца яйтара де дезарий хьакъехьа» КПСС ЦК-аси СССР Министрий Совето баьча соцамо (1972 ш.) йиш хилийтай хий лорадара йоккха комплекс чакхъяккха. Предприятешка хий цIенду керда гIирсаш хьал а даьд, болх беш дараштa реконструкци а яьй, болх бе йолаялийтай гобоахийташ хица кховчамбара блокаш. Каспийски форда керттера мехкдаьтта порташ баллаетиа хиш хьачуувзачен цIендечен гIирсашца кийчъяьй. Форда кIалхара мехкдаьтта доахача районашка чакхъяьхай мехкдаьтта форда чу ахийта дезаргдоаца мероприятеш, форда бух тIара мехкдаьтта хи кIал гIодла дIаахарца къовсам лоаттабара болх беш ба.

Каспийски пароходства дерригаш а хIана дац аьина дола кемаш боахаме-быте бIехдаь хиш гулдеча устройствашцеи системашцеи кийчдаь да. Хьаьнй форда тIа гIолла лела цу тайпара хиш цIенду а хIаьта ишта форда тIа гIоллара мехкдаьтта продукташ гулъю а станцеш.

Каспийски форда чу уха бIеха хиш кIезигдаро, шеко йоацаш, дика аьттув боаккхаргба Каспе чкъаьрий боахам тIехьа тIайоагIача хана дегIабоалабара.

Каспийски форди цунах хьадетталуча хиний дельташи чкъаьраштеи хи чурча кхыча организмаштеи вуламе йолча веществашца бIех ца яйтара оттаяь мероприятеш кхоачашъяран хIаьта ишта уж веществаш мел гулъеннай харан хадданза гIахьожам лоаттабара 1980 ш. вIашагIъеллай Каспийски форда хин ресурсаш лораю Управлени.

Каспийски форд бIех ца байтара дешашта вай мехко цхьана гIулакхаш леладу Иранаца. Шоашта тIайица лекхараш кхоачаш а деш, советски специалисташа маьрра йола программа оттаяьй цхьана дергдолча советско-ирански балхашта. Из программа Тегеране цхьана хиннача балха группа заседане йийца а йийцай ирански специалисташа къоабалъяь тIа я йицай.

Владимир ПАПИСОВ,
СССР мелиорацеи хин боахамеи Министерства Московски инженерно-экономически Iилма-тохкама лабораторей кулгалхо.

(АПН).

Ставропольски край. Укх аьнки края ялатий кхашка болх беш хургья лакха балха овсарле йола «Колос», «Нива», «Сибиряк» яха 3600 гаргга комбайн. Палагиада яхача машинаькъа станце кхаьчай керда машинаш тIалатта состав.

Сурта тIа: Iсйоахаги латта «Нива» яха комбайнаш.

К. ТАРУСОВА сург. ТАСС фотохроника.

Тхога язду

Дош чIоагIа да

«Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни завода болкхоша товарни продукци арзхецара хьалхарча квартала план 103,7 процент кхоачашъяьй. Реализаци яра кхаь беттa план 108,3 процент кхоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа цо маьхала яьккхай 62 эзар сома маьха продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра кхаь бетта план 102,1 процент кхоачашъяьй, соахка хьалхарча кхаь бетта хинначул 25 процент лакхъеннай из.

Планал совгIа продукцеи реализаци ярах, аракецача продукцега дIабода мах лоЗбарах, бедал, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоирах паччахьалкхенна планал совгIа завода болхлоша баь пайда ялх эзар сом да.

Къаьстта дика къахьегарца белгалъяьннай Коновалов Михаила кулгалдеча электронно-монтажни участка коллектив. Пятилетка хьалхарча кхаь шерей ах шерей задани кIанзле кхоачашъяьй цо.

А. КОСАРЕВА,
«Нефтегазпромавтоматика» СПКБ Грозненски опытни завода планови отдела экономист.

* * *

Республикерча мехкдаьтта доахараштa юкъе хьалха латташ хьабоагIа укх шера «Горскнефть» НГДУ болхлой. Хьалхарча квартала план тIехкхоачашъяьй цар.

Къаьстта дика къахьег пятилетка диълагIча шера Даниленц Евгений Митрофановича кулгалдеча шолдагIча районни инженерно - технологически служба мехкдаьттахоша. Хьалхарча кхаь бетта планал совгIа цар даьккха «IаьржагIа дошув» 3400 тонн я. Кхы а дикагIа къахьег цар апрель бетта.

А. ЧУРИЛОВА,
«Горскнефть» НГДУ планови отдела экономист.

КЕРДАДАР ЛЕХАР

Старогрозненски автотранспортни контора тракторно - ремонтни мастерске лакхара квалификаци йола токарь Резвиков Василий Дмитриевич болх беш вола итт шу гаргга ха я. Токарни, шлифовальни станокаш тIа моллагIа чоалхане болх дика а чехка а беш хиларал совгIа, говза рационализатор а ва из.

ИйслагIча пятилетка хьалхарча кхаь шера бархI рационализаторски предложенц кийчъяьй Василий Дмитриевича. ХIаьта укх шера кхо рацпредложени еннай цо. Уж ерригаш а производстве юкъе а йихьай, царех боккха пайда а баьннаб.

КарагIдаьнначох кхоачамберех вац токарь - рационализатор Василий Дмитриевич. Токарий болх аттача баккхара тIаерзаяь рацпредложени кийчъеш ва из хIана.

1974 шера рацпредложенеш производствана юкъеяхьарах 5,5 эзар сом пайда бе дош деннад старогрозненски транспортникий коллективо. Из дош кхоачащдеш хьабоагIа уж.

А. ТИЩЕНКО,
«Старогрознефть» НГДУ такелажник.

КИЙЧО ЕШ БА

В. И. Ленин вань 104 шу дизара хетаяь 20 апреле хургйола субботник толамца чакхъяккхара тIатеIIа кийчо еш ба «Шалинский» совхоза къахьегамхой. ХIара отделене, кхыча производственни участкашка субботнике дергдолча балхашта лаьрххIа план оттаяьй.

Совхоза дулха хьайбаш кхоабача комплекса, контора, мастерске территореш цIенъеш, гаьнаш, зизаш догIаш, помещенешта кIир тохаш, гойтара агитаци кердайоаккхаш 96 сагхургва. Цул совгIа кхашка, фермашка, кхыча моттигашка цу дийнахьа къахьегаш кхы а 80 саг хургва.

Х. МАГОМЕТОВ.

Сий дола ветеран

«Сунжанефть» НГДУ къахьегама ветеранех цаI я Кобелева Лидия Ивановна. Геолог хила безам болаш цун дага лаьттар кхоачаш хиннача хана 19 шу даланза яр из.

1947 шера Грозненски мехкдаьтта техникум а яьнна «Грознефтехимразведка» треста йоккхагIйола коллектор йолаш дIадоладир цо шийн къахьегама вахар. Професси дикагIа караерзае новкъостал дир боккхагIболча новкъосташа. Болх бе йоаденна кхоачаш шу а далале Карабулакски бурув тохара балхий управлене дикагIйола лаборантка хилар цох.

Цул тIехьагIа «Сунжанефть» НГДУ технолога балха хьожаю Лидия Ивановна.

1966 шера управлене геологически отдела геолога балха тIа хьожаю из. Дика къахьегаш хьайоагIа Л. И. Кобелева массаза а. Производстве, социалистически яхьа юкъе дика толамаш дахар бахьан долаш дукха совгIаташ, ахчан премеш, сийлен грамоташ тийннай Л. И. Кобелевайна.

В. МАЛЬЦЕВСКИЙ,
«Сунжанефть» НГДУ ЦНИПР-а инженер.

КИПРИОТИЙ БАКЪ ГIУЛАКХ

Кипрера политически хьалаш кхохкаденна латт хIана а. Кипра чуйъара переговораш дIахо еш я, цхьабакъда, къовсам тIа дола керттера дешаш къоастадарга бода никъ хIанзалца хьакорабаьбац. Уж дешаш: Кипра Республике конституционни къоастам бари чухьара политически хьал лертIадакхари. НАТО-ен моттигерча реакцеи долла хIама ду уж переговораш юкъагIъяхар а цу тайппара кипрски паччахьалкхен кортамукъале чIоагIъе тарлуш йола решени тIаэцара новкъарле яр а духьа.

Президента Макариосан кхыча демократически лидерашцеи къийленна ховшара, законни правительство дIаяккхара, мехка фашистски диктатура оттайра керда планаш кийчъеш я дунен халкъашта юкъерча империализмо хьаллоацаш йола моттигера реакци. Правительствана, тха партенеи халкъаи хов, цу зуламеча планех дола хIамаш, цудухьа фел ца йоаеш а да.

Тахан цкьанна а кипрски патриота шеко яц, керттера цIуэ юкъебехкари тийшача балха планаш уттаери НАТО хилара. Эггара хьалха 1960 шера Кипра Республика хьахиннача минуте деза НАТО-с ший тарлуш мел дола хIама ду, хьаштдолча наькъашца Кипр шийн мукъагIа яхийтара а цунах атлантистий тIема база яра а.

Кипра правительства лелаеча блокашта юкъе ца яхара политико а НАТО-па юкъе цо дакъа лаца ца тигаро а, хIаьта ишта блокашта юкъе доацача мехкашцеи социализма мехкашцеи деладу доттагIалли гIулакхаши дегIакхувлара а Кипра кортамукъаленна духьалбараш дорхбу.

ПаргIато, демократи, социальни прогресс бахьан долаш къовсам лоаттабара киприотий низи ховдамболлаш йола уйлеи духьювла хьаст ба шоай гIулакх бакъ хиларах уж кIоаргга дог тийша хилар. Дунен халкъашта юъерча низий баланс бIарча хьайийцача а хIаьта тха районе къаьстта а тIатIа дукхагIа машара, къамий кортамукъаленна, социальни прогресса пайдана йолча оагIорахьа хувцалу. ПаргIато бахьан долаш лоаттабеча къовсаме кипрски халкъ хьаллоацаш дола империализмана духьалара низаш цIаккха ца хиннача тайпара чIовгIа да тахан.

Дуккхача шерашка оаха лоаттабьча къаман кортамукъален къовсамо хьахьокх, котало яккхара керттерча лоархIаме дерригача чухьарча патриотически низий цхьоагIо хилар, дунен, социалистически мехкий, къаьстта а Советски Союза, прогрессивни низаша хьаллацар долга. Ишта бакъду из историе а. ХIаьта тха халкъо боарам боаццаш чIоагIа баркал оал шийна из новкъостал дарах.

Тхо дог тийшa да, АКЭЛ-а XIII-гIа съезд Кипра вахаре боккхача лоархIаме хургхиларах. Мехка тIаэттача укх халача хана республика сеготагIа йола проблемаш къоастаяра гIулакха шийн дакъа кхоачашде деза тха парте. Из декхар кхоачашдарга бода никъ гу партена мехка правительствацеи президента Макариоса гонахьа кхотаденача дерригача патриотически низащеи айхха цхьана гIулакхаш леладарах.

Э. ПАПАИОАННУ,
Кипра къахьегача халкъа Прогрессивни парте (АКЭЛ) генеральни секретарь.

ЗАМАНГА ХЬЕЖЖА ЛЕЛАДЕ ДЕЗА ГIУЛАКХ

— Кхо шу хьалхагIа таханардар мо долча бIаьстан дийнахьа, КПСС XXIV съезде КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева яьча доклада наложени информационни агентсташа хьаккхайкхача хана, дог-уйла цIена долаш мел болча наха ходелар, дунен халкъашта юкъерча отношеней историе чухь керда дика этап хьатIаотташ латтилга, — аьлар «Франци — СССР» яхача общества президентски совета члена полковника Раймон Маркьес ше Парижерча АПН корреспондентаца къамаьл деш. Цу съезда сий долча трибунера хьаккхайкаь советски машара Программа дерригача мехкий халкъашта дагалаттараша маккхара яр. Шаьра гуш дар, тIема кхерам дIабаккхар духьа лоаттабеча къовсамо нах оарцагIбоахаш бола Iалaьмате боккха низ цуга барглолга. Цу съезде шоаш къамаьлаш деш дег тIара къоабалйир из программа 91 мехкарча коммунистически, социалистически, къамий - демократически партей викалаша.

Малхбузехьарча нийса уйла еш волча хIара политико кхетадора, машара Программо белгалдаь лерхIараш Советски Союза, ерригача социалистически содружества берригача низаца хьаллоацаши вай планета ерригача континенташкарча дуккхача наха могадеш хилар. Цудухьа уж тефкал ца де йиш яц, заманга хьежжа лададе деза гIулакхаш.

Тахан цхьанне а, кхыметтел цхьанна хIачах ца тешаш барaша а карцдац, дIадахача укх кхаь шера, дунен халкъашта юкъера хьалаш дикагIча оагIорахьа хувцаденнилга. Адамле толаме дIахьалхашкахьа ух машара Программа тIа оттадаь керттера хьалда декхараш кхоачашдарга бодача наькъагIа.

Царех цаI сенах латтар аьлча, из латтар, Къулба-Малхбоален Азереи ГаргарчаМалхбоалереи тIема кхуврчаш дIадахарах. ХIанз раьза хинна белгалдаккха йиш я вайна Вьетнамера тIом сеца хилар. ХIанзле а кIезига хIама даьдац ГаргарчаМалхбоалера дов машара наькъаца къоастадара а.

ЛаррагIа кхоачашъеш я машара Программа кхыйола пункташ а.

Эггара хьалха белгалдаккха доагIа Европера климат унахцIена а хиина дIаоттар. СССР-ои Польшаи ФРГ-еца даьча договораша дIадаьхад цу континента юкъе кхоккамий «шийла тIоми» латтара керттера бахьанаш. ХIанз ерригача европейски паччахьалкхенаша бакъдаь тIаэц шоллагIа дунен тIом бахьан долаш нийсденна доазонаш. Ерригача Европа паччахьалкхенашта эггара керте даттарий совещани толаме чакхъяьккхача доазонаш ца толхадара принцип чIоагIъярга, Европе тешшаме кхерамален система хьае йиш хиларга догдаха йиш йолаш да.

Тайп - тайпара социальни строяш йолча паччахьалкхенашта юкъерча гIулакхашка хIара шера дуккхагIа а чIоагIагIа а чIоагIлу машаре дахара принципаш. ДегIаух торгово - экономически бувзамаш, цхьана леладу Iилма - технически промышленни гIулакхаш.

Аьттув болаши дерригача мехкий общественность гIадъюгаши, советско - французски отношенеш дегIаяккхара юкъарчал доацаш дувзаденна дола уж дерригa хувцамаш къаьстта шаьра гуш да вIаши духьале яра замангара Советски Союзаи Америка ВIашагIкхийттача Штаташтеи юкъе переговораш яра заманга доалача хана. Ядерни замалахьа США-ини СССР-аи юкъера гIулакхаш хьаллоаттадара машаре дахилга мара кхы тайпа лард ца хилар Вашингтоно бахьдаь тIаэцаро ше къаьстта хьахьокх цу хувцама лоархIам. ХIанз декхар сенах латт аьлча, из латт, карагIдаьнна толамаш чIоагIдарахи кхохкам кIаьдбаррахьа йолаенна процесе юхаластаргйоацаш ярахи.

— ДIадаха шу чакхдоалаш Москве хиннача машар безача низий Дерригдунен конгрессо, — аьлар Раймон Маркьес шийн къамаьл чакхдоалаш, — гучахьа бакъдир, машара Программо шоаш сатувсараши лерхIараши чулоац аьнна хеташ дола дерригача мехкашкара халкъаш из йизза чакхъяккхар духьа хадданза къовсам доаттабе кийча хилар.

Париж.

Н. КУЗНЕЦОВ,
АПН соб. корр.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ БОЛГАРЕРА ХОАМАШ

ХЬИНАРЕЧА КЪАХЬЕГАМА ШУ

30 шу хьалхагIа юрта боахам мара ца лелабеши Европе эггара тIехьабисан мохк бар Болгари. ХIанзара Болгари — тоалуш латта, дегIаенача социализма лакхаленашкахьа йода паччахьалкхе.

Укх 30 шера дукха совгIа - эшашагIа йоацаш 8-зза дукхагIа хиннай НРБ къаман доход. 1974 шера промышленносто арахеца продукци 1948 шера боарамал 24-зза дукхагIа хургья, Къаман доходах 52 процентал совгIа яр промышленносто лургья. 1944 шерралца индустре керттера доакъош дар яйгеи кхачани промышленность, хIаьта машиностроени вIалла йоацар морг яр. 1974 шера машиностроене арахецаргья ерригача промышленни продукцех 23 процент, 1948 шера боарамал 45-зза дукхагIа йоаккхаргья электроэнерги. Сихача темпаегIа дегIаух къона доакъош — металлурги, хими, электроника.

Болгаре юрта боахаме я низ бола 170 аграрно-промышленни комплекс. Царех хIаранена юкъера лаьрхIача а кхоач оахаш долча лаьттай 23 эзар гектар. Социалистически революци котъялалехьа хулаш хинначул 2—3-зза лакхагIа хул хIанз хьувкъам.

Бахача наькъа реальни доходаш 1952 шера боарамал 3,5-зза совгIа дукхагIа я.

Хьинарена къахьегама шу да аьнна хьахкайкадаьд 1974 юбилейни шу. Дерригача халкъа шерра социалистически яхь йоаржаьй мехка революце 30 шу дизара сийна.

ИНТЕГРАЦЕ НАЬКЪАГIА

Укх тIехьарча кхаь шера 1700 совгIача тайпара станокаши оборудовании хьаеча производствашта кооперировани яра хьакъехьарча договорашта кулгаш яздаьд СЭВ-а мехкаша.

Болгарски машиностроене продукцех дикагIа дакъа дунен халкъашта юкъерча рынке йоккхаш я, экспорта кхоалагIа дакъа СЭВ-а мехкашка доагIа.

ХIарар хIана яц аьнна йола болгарски машинашъю завод советски машинашца кийчъяь я, хIаьта хIанзара керда техника дIаоттаечени караерзаечен новкъостал даьрац советски специалисташ бар.

Советски Союзацеи вежарашка йолча кхыча паччахьалкхенашцеи цхьана гIулакхаш леладар бахьан долаш НРБ-ес толаме дегIакхувл тайп - тайпарча доакъошка деш дола Iилма - технически тохкамаш. СЭВ-а доаголех чухьа юртбоахама машинаш — трактораш, силос хьокха комбайнаш, косилкаш хьаергйелаш специализаци ю Болгарена. Укх карарча пятилетка (1970—1975 шераш) цкъан - ахаззеи дукхагIа арахецаргья уж. Болгаре Советски Союзе кхухьийт араяьа йоккха яьийта лаьрхIача юртбоахама машинех 80 процент гаргга яраш.

Къахьегам дунен халкъашта юкъе социалистически бекъача юкъе республико лоаца дакъа тIа-тIа дукхагIа шерлу. ХIанз Болгаре вежарашка долча мехкашца кооперировани ю станокаш, подъемно - транспортни машинаш, кемаш, электротехнически изделеш, вычислительни техника хьаяра.

(«София-пресс» — АПН).

«СЕРДАЛО»
3-гIа оагI., 16 апрель 1974 шу.

КНИЖКАЙ ТАРХЕ ТIА

● Советски Iаьдал чIоагIдара, социализм хьалъяра тIехьалоаттабаьча къовсама массе этапашка М. И. Калинина даим баьб идеологически болх. Из хиннав башха дика оратор, цунна ховра социализм хьалъяра теорея практикав эггара чоалханеча дешаех къахьегаш нах кхетаргболчча тайпара дувца, марксизма-ленинизма хьехамаш нийса хиларах коммунизм котъяргхиларах уж тешабе. Цун къамаьло вIаши кхотабора къахьегамхой, оарцагIбоахар уж социализм хьалъяра хьалхашка латта декхараш толаме кхоачашде.

Коммунистически кхетам луш къахьегамхой хьалкхебара долча марксистско-ленински литературана юкъе маьхала дакъа да М. И. Калинина произведенеш.

«Политиздат» яхача издательствос арахийцад «Къахьегамхой коммунистически дог-уйланца хьалкхебара» яха М. И. Калинина докладаш, къамаьлаш, статьяш юкъейоагIа сборник.

Цу сборнико новкъостал дергда пропагандисташта, агитаторашта, партийни болхлошта, хIаьта иштта коммунистически дог-уйланца къахьегамхой хьалкхебара проблемаш йовза безам барашта.

Л. МИРОШНИЧЕНКО, книготорга йоккхагIйола товаровед.

● Дукха ха йоацаш Нохч-ГIалгIай книжкай издательстве гIалгIай меттала арахийцад керда книжкаш. Царна юкъе да «Сенах велар Iаббас» яха А. Ведзижева яздаьча дувцарий сборник. Цунна юкъедахад «Бийсанара хьаша», «Сона саг мишта йоалайир», кхыдола а дувцараш.

● А. Бокова «ЦIийенна сайре» яха роман. Цу тIа автора гойт ГIалгIайче колхозаш йоххача хана юрташка хинна ира классови къовсам.

● С. Озиева хержача стихай сборник. Из арахийцад гIалгIай литература дIадоладаьрех волча йоазонхочун 70 шу дизарца дувзаденна. С. Озиева литературни кхолламо теркам тIаоз йоккха патриотизм, лакха поэтически культура хиларца, шерра вахара оагIонаш чулацарца.

● А. Грибоедова «Хьаькъалах яьнна гIайгIа» яха комеди арахьийнай «Дешархочун библиотека» яхача серех. Иштта цу книжкана юкъедахад ше комеди язъеш баьча балхах дола А. С. Грибоедова письмош а, «Миллион халахетараш» яха И. А. Гончарова статья а.

Уж книжкаш эца йиш я шун книготорга тикашкеи киоскашкеи.

Н. ЛУПОРЕВ, книготорга база директор.

● СССР Iилмай Академе этнографе институто арадаьккхад Н. Г. Волковас яздаь «XVIII бIаьшера — XX бIаьшере йолалуш Къилбаседа Кавказе бахача наьха хинна этнически состав» яха книжка.

Цу тIа кавказоведене духхьашха тохкаш да Къилбаседа Кавказа халкъаш (черсий, адыгаш, абзой, негIий, къоаршой, хIирий, гIалгIай, нохчий) шин бIаьшера — XVIII бIаьшерегара деиз XX бIаьшере йолаяллалца йолча хана дика ховшара а цу халкъий этнически территореш хувцаялара а дешаш.

Книжка яздаьд Къилбаседа Кавказа халкъех йола исторически, этнографически, археологически материалаш ларде а лувцаш.

Ю. ПУГИЕВ.

БАРТТАЙНАЧА ХЬЕХАРХОЙ ДЕЗАЛЕ

Шаьла районе дикагIчарца лоархIаш я Сержень-Юртара юкъера школа. Шозза вIаштIардаь керда цIенош, сийрда, цIена, сашорта классаш, йоккха спортзал — цу дерригне торо лу лертIа дешара-кхетама болх вIаштIехьбаккха.

Бераш Iомадара гIулакха керттерча лоархIаме да берашпара болх дика бовзашн безашн бола хьехархой хилар. Укхаза болаш ба моттигера а арахьара тIабаьхка а тайп-тайпарча къамех йоккха говзал йолаш хIанз дIаболабеннен бола педагогаш. Барттайнача, цхьоагIо йолча цхьан интернациональни дезале уж вIашагIтох коммунистически кхетамца къона тIехье кхеяра сийлен декхар кхоачашдара хьинаре къахьегаро.

Итт шу да школе Вера Михайловна Данильченко истории обществоведении хьехаш йола. Краснодарски краера енай из вай берашта хьеха. Укхаза шийираз корадаьд цунна: из маьре яхай эрсий мотти литературен хьехаш волча Магомадов Асланбекага. Ираз долча дезале вIашагIкхийттаб эрсий йоIи нохчий кIанти. Уж шаккхе а лакхера дешар дийша а цхьатарра лакха сакхетам болаш а, цхьан къахьегаш а ба. БIаьш дешархой сийрдача вахара новкъа баьхаб цар. Ерригача юрто сийдеш а лоархIаш а ба из хьехархой дезал.

Иштта дукхача кагирхошта кхетам бенна, уж нийсача вахара новкъа дIахьожабаь ва нохчий мотти литературен хьехаш вола Оччерхаджиев Ахьмад Оччерхаджиевич а. Массе а хана дешархой безам тIаозаш, чулоацам кIоарга болаш, хIанзарча методика дIадеххача тайпара хул цун урокаш. Из цун вIаштIехьдоал шийпредмет кIоаргга довзаш хиларца, хIара урока массе а оагIорахьа кийчо ярца, хьехархой балха эзеденнача кердачох пайда эцарца, лакха политически кхетам болаш хиларца. Из каст-каста го йиш я юртхошца безаме къамаьл деш, хьехам луш. Цо нийса, кIоаргга жоп лу моллагIча хаттара, эшача новкъостал ду. Цудухьа цу юртхоша цун сий, моллагIа а шоашта новкъостал ийшача хьехархо волча болх. Атта да ишттача сагаца ваха а болх бе а.

Иштта коллективе а юрта а сий деши лоархIаши ба Воронежера баьхка мари сесаги Христенковар. Эрсий мотти литературен хьехаш я Людмила Алексеевна, хIаьта Юрий Тихоновичта лелаю физкультурен тIема кийчои. Бераш дукха дезаш, дег тIара болх бу цар шинне а. ХIанззехьа дукха бовзаш-безаш бола хьаьший ба цар юртхошта юкъе.

Цхьа шу мара дац г. Тулера хьехархой институт а яьккха физика хьехаш йола Буринкова Вера Николаевна укхаза ена. Юххьанца низкъала дар цунна. Тоъацар балха опыт. Дукххача хана болх беши педагогически говзал йизза караерзаяьи болча хьехархоша новкъостал дар бахьан долаш юххьанцара халонаш эшае а толашагIболча хьехархой мутIарашка дIаотта а торо хилар къоначча педагога.

Дукха ба школе бераш Iомадара болх дика караберзабаь, шоай деррига хьинар, хьаькъал ца кходеш болх беш бола хьехархой. Царна юкъе ба математика хьехаш бола Малхаджиев Iабдуллаи Ачараев ИбрахIими, юххьанцарча классай хьехархой А. Манлова, М. Улубаева, З. Манлова, М. Гайрбекова, С. Зурушева, кхыбараш.

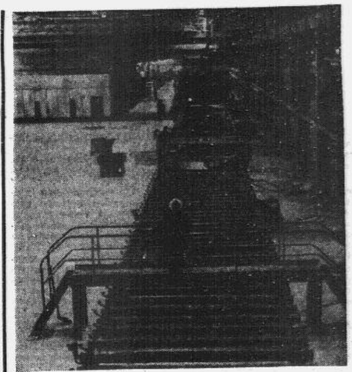
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома X пленумо къаьстта чIоагIа белгалдаьккхад кагирхошта интернациональни, атеистически кхетам балара болх дIахо тоабе безилга. Пленума соцамаш кхоачаш а деш дукхагIа терко тIаяхийта лелабу школе берашта атеистически кхетам балара болх. ВIашагIъелла болх беш я атеистий кружок. Цунна кулгалдеш ба истори хьехаш вола Мунаев Махьмади эрсий мотти литературен хьехаш йола Асуханова Куржани. Кружока балха хьинаре дакъа лоацаш ба 10-классе дешаш бола П. Ачараева, П. Радуева, З. Эльдарова, Я. Кагирова, Б. Эзербаева, кхыбараш. Атеистий кружока доакъашхоша ду лелаберий харц гIуллакхаш гучадоахаш лекцеш еш, къамаьлаш ду дешархошта юкъе, къаьст-къаьста кхетама болх лелабу дынах тешаш дай болча дешархошца. Бетта шозза арахец цар «Къона атеист» яха пенгазета, тайп-тайпарча атеистически дешашта хетаяь сайренаш чакхйоах.

Укх тIехьарча хана шерра лелабу школе дешархошта интернациональнии патриотически кхетам балара болх а. Укхаза болх беш я «Глобус» яха интернациональни доттагIала клуб. ЙоккхагIча классашкарча дешархоша дIа-хьа каьхаташ язду вай Даьхен массе а миIингашкарча городашка бахача шоай нийсархошка, клубе доакъашхой письмош ух дукххача социалистически мехкарча дешархошка. Цу тайпарча бувзамо вIаши довзийт халкъий истори, цар вахар, чIоагIду доттагIал.

Кагирхой патриотически кхетам чIоагIбара боккхача лоархIаме я школе чакхйоаха тIемен къахьегамен ветеранашца дешархой вIашагIкхетара сайренаш. Каст-каста хул дешархой болча хьоашалгIа Даьхен тIем тIа дакъа лоацаш хинна Гайсуркаев Махьмад, Байбатыров СаIид-Махьмад, Мусаев Шихи, Астемиров Iаьла, кхыбараш. Дукха ха йоацаш школе хилар Сэветски Союза Турпал Идрисов Абухьажа. Цу тайпарча нахаца вIашагIкхетаро совбоаккх кагирхой Даьхенцара, тайп-тайпарча Советски халкъашцара безам, дешархой Iомабу депал долаш, социалистически Даьхье бахьан долаш шоай са дIадала кийча хила.

Иштта вIаштIехьбаьккха лелабу Сержень-Юртарча хьехархой барттайнача коллективе дешархошта коммунистически кхетам балара болх.

А. БАРЗАНУКАЕВ,
«Коммунизма байракх» яхача газета болхло.

Технически кизга Iоакъаш еча Саратовски завода коллективо сийленца кхоачашъю пятилетка дикълагIча шера къахьегама вахта.

Ханал хьалха болх бе йолаялийтай полированни кизга хьаду керда технологически линии. Цун коллективо дош деннад 1974 шера планал совгIа мехка ах миллион квадратни метр продукци яла.

СУРТА ТIА: кизгаш теда участок.

Ю. НАБАТОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЛОРАЛУШ ПАЙДА ЭЦА ГАЗАХ

ХIанз газ чуюллаш да вай республикерча 5 городера, 4 болхлой поселкера, 109 юртара нах баха дуккха цIенош, производственни предприятеш, кхыйола коммунально-бытови объекташ.

Городашкарчеи юрташкарчеи 138 эзар квартире дIачуйиллай газ. Иштта газаца болх беш я 2000 коммунально-бытови, юрта боахама объекти 244 промышленни предприятии.

Нагахьа саг коравоагIаргзац газ йоагаю кухнера пийшкаш, кхыйола прибораш лелас ца ховш. Газ чуйилла ду хIанз дукхагIдола городашкара а юрташкара а наха чубаха цIенош.

Боккха лоархIам болаш да маьха эггара дарегIа а аттагIа а дола доагар — газ. Ди-тIехьа лохлуш да дахча доагаделга, цунца дувзаденна хьу тедилга, цу гIулакха машинаш лелаелга, тоалу газ чуйиллача коммунально-бытовии промышленнии предприятей, общественни кхачан объектай санитарно-гигиенически хьалаш.

Вай республика Министрий Совете дIадахача шера июнь бетта дийцад городашкеи юрташкеи дIахойодача хана газ чуйиллара дош, юрташкеи юрта боахама производствашкен уж балхаш къаьстта дегIадоаладе дезаш хилара лоархIам а беш.

ИйслагIча пятилетка дIадахача 3 шера газ чуйиллай 40642 квартире, 259 километр газопровод йиллай, цу даькъе 16015 квартирен 77 километри юрташка а юллаш.

Укх тIеххьарча кхаь шера чIоагIа дегIаденад юрташка бахача наха газ чуюллилга. ХIанз газах пайда эцаш ба 40 эзар совгIа бола колхозхойи совхозий болхлойи дезал. ХIаьта 1974—1975 шерашка юрташка кхы тIа а 22 эзар цIагIа чуюлларгья газ.

Газови боахамий болхлошкара керда эксплуатационни участкаш, юрташка гIишлош, иштта колхозийн совхозийн новкъосталца газови баллонаш хувца пункташ хьалъелгеи хувцама пункташка коачъяь газ дIакхахьар алсамдоаккхалгеи дIадехаргда гIулакхо.

1974 шера городашка Назранеи Аргунеи юха а вIашагIйохкаргья технически кабчнеташ, иштта республика газови боахамашка хIанз йолаш йолча кабинеташка кхы тIа а оттаергья керда прибораши оборудовании. Газах кхерам кIезигагIа хургболаш пайда эцара бахача наха юкъе инструкташ елга дегIадоаладергда, тоадергда цу гIулакхаша.

Бахача наха, коммунально-бытовии промышленнии предприятей болхлошца хIара денна газах лоралуш пайда эцилга дувцаш болх бу республикерча эзараш болча газовинкаша.

Республике бахача беррига наха газах пайда эцара бокъонаши хила тарлуш дола хатари дIадовзийтара газови боахамашта доккха новкъостал ду кепайоазой, радио, кино, телевидене, художественни мастерской болхлоша.

Кхерам кIезигагIа болаш пайда эцилга наха довзийтара балхага дIадахача шера 45 эзар сом дIадахийтад республика газови боахамаша. ХIаьта боккха пайда а баьб цу гIулакхаша.

Духхьал 1973 шера коммунально-бытови объекташка лаьттан кIалхарчеи тIерчеи газопроводашка, цIеношкарча оборудованешка 5 эзар совгIа газ дIауха моттиг тоаяьй аварийно-диспетчерски служба болхлоша. Цхьабакъда, газ пайдане доагор долга шоашта дика ховшие а цун керттера кхоачамбоацараш дицлу цхьаболча наха. Боарамал тIехъяьнна гулъеннача моттигашка, во йоагаш хилча отравлени ю газо. ТIаккха доккха зулам дала тарлу цу гIулакхах.

ХьалхагIа фо а ца кхетийташ яй хьаллотабяьб цхьоалагIча Микрорайона № 4 йолча котельнерча кочегараша. Из баьхьан долаш толхадаьд яьш. ХIаьта № 15 йолча совхозе вахача нов. Сабкос менна волаш шибер къайла а йолаш йоагаяьй пийшк. Цудухьа отравлени хиннай цунна.

Город Грозне Шефски улица 168 йолча цIагIа вахача нов. Белянина бокъо а йоацаш шийггара оттаяьй газобаллонии пийшк. Коачъяь газ йоагаяра бокъо ца ховча нов. Тереховага, из дотаяйтай цо. Ший гIулакх дарьначул тIехьагIа вентили краники дIа ца къовлар бахьан долаш гражданка Терехова чIоагIа йоагаеши кухни йохаши хатар хиннад.

Бокъо йоацаш ше квартирерча баллона вентила ремонт е воларах цIеношта а ремонт е езаш хилар Ассиновски станице ваха нов. Жунусов. ХIана аьлча баллон эккхарах телхад цIеной пенаш, чIоагIа доагадаьд цун кулгаш.

Кхыча доагорашта юхе чIоагIа дика а йоаго ха дезаш а иштта бокъонаш телхае йиш йоацаш а я газ. Цхьабакъда газах чIоагIа зулам дала тарлу. Из дицдалийта йиш яц цхьанне а.

А. ЗЯЗИН.

КЪАХЬЕГАМА СЕМЕСТРАГА КИЙЧЛЕ

Ахкан каникулаш йолча хана город Грознеи республикеи дукхача объекташка гIишлой-монтажни балхаш деш хургья вузайи техникумийи студентий отрядаш. Царна технически кулгал дергда гIишлошъечеи гIишлой-монтажнии организацеша а предприятеша а.

Республика объекташка болх беш хургва 1,5 эзар студент. Царех 200 саго болх бергба гIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене, 300 саго — «Консервплодоовощ» объединене, 200 саго — «Межколхозстроя» юрташкарча объекташка.

Хьалха дIадахача шерашка санна, боахамеи, профсоюзнии, комсомольскии органаша боккха болх бу студенташта техника кхерамзлеи бокъонаш йовзийташ, быта хьалаш вIаштIехьдоахаш, царна гIишлошъерий говзалаш Iомаеш.

Цунца цхьана белгалдаккха деза гIишлошъеча цхьайолча организацешка студенташ дIахьа кхувлилга, уж спецбарзкъашца Iалашбелга во вIаштIехьдоахаш хилар.

Цу хьакъехьа дийцар профсоюзий областной совета президиума дукха ха йоацаш хиннача заседане. Долаш дола кхоачамбоацараш дIадахара тIаерзаяь лаьрхIа Положена тIайийцар облсовпрофо.

Е. МАКСИМЕНКО.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ

ДОТТАГIАЛА АДРЕСАШ

Нагахьа санна Элистанжерча почте хьо ийсвелча, аргIанара почта къоастаеш болча бувзама отделене начальника Д. Дурдиева бе къегаш тайп-тайпара бесаш дола письмош гургда шоана, моттигерча юкъерча школа дешархошка доагIаш.

Массехк шу хьалха школера нагахьа саг мара вацар кхыча республикашкарча дешархошца дIа-хьа каьхаташ яздеш. ХIаьта хIанз алхха укх шера кхо бIаьннел совгIа письмо денад юртарча школе. Царех хIарадар гаьнарча доттагIий вахар довзийташ доккха цIей да дешархошта.

Вай Даьхен массе а миIинге ба пхелагIча класса дешархой тешаме доттагIий: Газиева Эльвирай — Душанбе, Магомадова Рамазе — Ашхабаде, Ахмадова Аьсета — Хабаровске, Косумов Лом-Iаьлий — Волгограде, Абдурзаков Хьамзата — Краснодаре... Берригаш бийца а варгвац. Лоацца аьлча, вай мехка цхьаккха а республика яц дешархошкара лоаман юртарча интернациональни салам-моаршал дIа ца кхоачаш. Цу гIулакха чIоагIа терко ю дешархой комсомольски организаце (секретарь М. Газиев). Цо кулгалду дешархоша лелабеча берригача интернациональни балха.

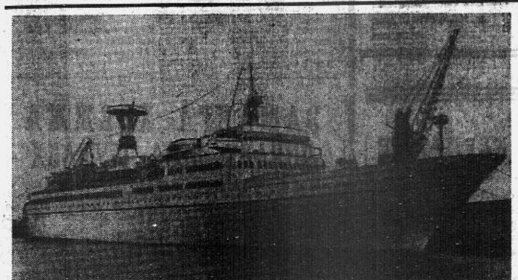
Денгара-денга шерлуш доагIа Элистанжерча дешархой социалистически мехкашкарча, къаьстта Венгрерчеи Германски Демократически Республикерчеи дешархошцара бувзамаш. Кагирхоша вIаши довз школай вахар, халкъа истори, дIа-хьа открыткаш, сурташ, значокаш, совгIаташ кхухьийт.

Масала, пионерашта Гехаева Хадижатаи Дагаева Тамарепеи галстукаш яхкийтай ГДР-ерча къонача доттагIаша. Венгре эггара хозагIча моттиге Алмашфюзито яхача городоке вахаш ва Хукаев Расула доттагIа Чорнас Золтан. Цо язду ший Элистанжерча доттагIчунга ше вай мохк, эрсий мотт дукха безаш хиларах.

Интернациональни доттагIал чIоагIдара доккха новкъостал ду немций мотт хьехаш болча А. И. Петровеи Ш. Я. Хаджимуратовеи. Цар а комсомола комитета а хьалхленца школе арадоах немций меттала «Фрондшафт» («ДоттагIал») яха пенгазета. Интернациональни балха кердадар дувц цу тIа. Ди тIехьа совдоал лоаман юртарча дешархой доттагIлеи адресаш.

Цу берригача балха лоархIам а баь 1-ча Мая цIей дездеча дийнахьа Интернациональни доттагIала клуб торжественно хьаелла а цун совети президенти харжа а лерхI школьникаша.

С. ХАДЖИМУРАТОВ,
Ведана районерча Элистанжерча юкъерча школа хьехархо.

●

Советски пассажирски флота тIакхийттад «Максим Горький» яха турбоход. Цун регистрови тоннаж 25 эзар тони совгIа я. Кема Одесски портаца дIалаьрхIад. 196 метр дIаьха, 27 метр шера да из, цу тIа я пассажирашта 310 кают, ши бассейн, 320 моттиг йола кинотеатр, фински бани, ресторанаш. Укх ахканарча навигаце туристаш дIа-юха кхувлаш хургда турбоход.

СУРТА ТIА: «Максим Горький» Клайпедски порте (Литва).

Б. АЛЕКНАВИЧЮСА сурт.
ТАСС фотохроника.

●

ШАШКАШ

Эрсий шашкех ловзаш РСФСР ахфинале дакъа лоацараш 7 тур чакхъяьккха баьннаб.

Турнира лидера, спорта мастера Н. Лошакова эшавир В. Бондарев. ХIанз Н. Лошакова 6 очко я. Пхипна очко йолаш ба спорта мастераш Кукушкини Шмульяни.

Турнире шашкех дика ловзаш хьайоагIа маIача наха юкъе цаI мара йоаца кхалсаг Мишкина Альбина. 7-ча туре цо эшавир спорта мастералла кандидат А. Войтович. ХIанз 4,5 очко я Мишкинай.

7-гIа тур дика чакхъяьккхар вай мехкахоша а. Спорта мастералла кандидата Гандулаев Вахида эшавир В. Катин (г. Тамбов), хIаьта машиннаькъахочо Н. Шихарбеева — А. Верменик (Ставропольски край). Вай мехкахойх хIаране 3,5 очко я.

Яхь дIахо хьош я.

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ.

Хьажара конкурс

Шелковской района колхозаша хьажкIаш дIаера техника мишта кийчъяьй тохкаш хьажара конкурс хилар укх деношка.

Конкурсе дакъа лоацаш хиннача хIара боахамо хьажкIаш дIаювш хургйола шоай сеялкаш йоалаяьр Ленина цIерагIча колхоза кхай тIа.

КПСС Шелковской райкома хьалхара секретарь Табацкова Вера Георгиевна керте а йолаш хиина комисси хьежар сеялкаш мишта кийчъяьй, цар из культура квадратно-гнездовой хьисапе дIаювш мишта болх бу.

Конкурсе хьалхара моттиг Ленина цIерагIча колхоза механизатораша яьккхар.

М. ДЖАБРАИЛОВ.

Футболах йола СССР чемпионат дIайолаеннай

Укх шера 12 апреле мехка къулбехьеи бархI городе — Ташкенте, Алма-Ате, Тбилисе, Ереване, Донецке, Ворошиловграде, Днепропетровскеи, Львовеи дIадоладеннад футболах СССР XXXVI-гIа хьалхле яккхара ловзареш. Къовсаме дакъа лоац лакхерча лига командаша.

Советски Союза чемпионате дакъа лоацаргда 153 командас: лакхера лига — 16 команда, хьалхара лига — 20 командеи, шоллагIа лига 117 коммандеи. Болельщикашта кердайоах оаха укх сезоне лакхерча лиге ловзаргйолча командай список. Уж я: «Арарат» (Ереван), «Динамо» (Киев), «Динамо» (Москва), «Спартак» (Москва), «Динамо» (Тбилиси), «Шахтер» (Донецк), «Заря» (Ворошиловград), «Днепр» (Днепропетровск), «Кайрат» (Алма-Ата), «ЦСКА», «Зенит» (Ленинград), «Пахтакор» (Ташкент), «Торпедо» (Москва), «Карпаты» (Львов), «Черноморец» (Одесса), «Нистру» (Кишинев).

ДIаяхача сезоне лакхерча лиге ловзаш тIеххьара ши моттиг яьккха «Динамо» (Минск), СКА (Ростов) хIанз хьалхарча лиге ловзаргья. Цар метта чуеннай цу лиге ловзаш котъяьнна «Черноморец» «Нистру» яха командаш. Укх сезонах дIадаккха лаьрхIад цхьаннега совле йоацаш матч чакхъяьнначул тIехьагIа 11-метрови штрафной бургацаш чуеттилга. Нагахьа санна цхьаннега а совле йоацаш матч чакхйоале котало яьккха команда белгалъяра командашта бокъо лургья цхьаь серех пхи пенальти чутоха. ДукхагIа бургац чутехача командас цхьа очко йоаккх, хIаьта кIезигагIа чутехачо — нонь. Нагахьа санна 11 метрови сере котало яьккхар белгал ца йоале, шинна а коммандана цхьацца очко дIаяздергья.

ДIадахача шера чемпионатаца нийсдича кIезига лоархIам болаш дац из. ХIана аьлча, соахка моттигаш нийсъеннай чIоагIача командашца ловзаш цхьайолча юкъерча командаша цхьаккха кот ца воалийташ матч чакхйоаккхийташ. Цхьайтта метрови бургац дика чутохаш команде массехк саг хиларах матч чакхъяьлча пенальти чуетташ дукхазза коталонаш яхай эсаларча командаша.

Болельщикашта ловш дараш а теркаме лаьцад. Аьхка выходной деношка дукхагIбараш салаIа дачашка, городал ара, туристически походашка ух, из бахьан долаш футбольни ловзарашка хьажа йиш хилац цар. Укх шера аьхки сайрийна наха болх беча деношка чакхдаха лаьрхIад ловзараш, хIаьта бIаьстийи гурахьеи — шоаттеи кIирани деношка. Цул совгIа, лакхерча лига матчаш хула денош вIашкадоагIаргдаш хьалхарчеи шоллагIчеи лигах ловзараш хулача деношца. Из ишта хIана даьд аьлча, лакхерча лиге ловза командаш йоацача городашка бахача наьха шоай командаловзарга хьажа а хIаьта лакхерча лигах ловзача командай ловзарга телевидене гIолла хьажа а йиш хилийта даьд.

Иштта оттадаьд, матч ловзаеча юкъа лакхерча лиге ловзача командашта ши игрок, хIаьта хьалхарчеи шоллагIчеи лиге — кхо игрок хувца бокъо яла. Футбола сезон чакхъяргья укх шера 17 ноябре.

Константин СМИРНОВ,
АПН корреспондент.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!

ДIАДОЛАДЕННАД 1974 ШЕРА II-ча АХ ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ЯЗЛУГА

Газета язлу бувзама ерригача отделенешка а промышленноста, транспорта, гIишлошъеча предприятешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учреждешкарча, общественни организацешкарча кепайоазув доармадеча общественни уполномоченнашка а гIолла.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ: 6 бетта — 1 соми 56 кепиги.

ДИЦ МА ЛЕЛАШ 1974-ча ШЕРА ШОЛЛАГIЧА АХ ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАННАХЬА ЯЗЛЕ!

ТЕЛЕВИДЕНИ

16 апрель
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Кинонийкъбархой клуб. 10.30 — Босбола телевидени. Пахмутова, «Гагарина седкъий» яха вокальни цикл кхоачашъю СССР-а халкъа артиста Гуляева. 10.50 — Босбола телевидени. «Анискини Фантомаси» яха художественни фильм. 2-гIа сери. 12.05 — ВЛКСМ-а XVII-гIча съезда накъадолхаш. Тха комсомольски встречни план. 15.15 — Передачай программа. 15.20 — Дай-мехка гIолла. Латвийски ССР. 15.50 — «Зоологи». 16.15 — Босбола телевидени. Бераш та бола фаьлг. 17.00 — Пятилетка гIишлош еча. 17.30 — Телевизорашка хьожарий хаттарашта жоп лу СССР-а Iилма Академе члена-корреспондента Афанасьева. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «Берашта дола мультфильм. 18.25 — «Челюскинская эпопея» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 19.25 — «Са ноахал» яхача телевизионни спектакла премьера. «Коммуна. Хьалхара номер» яха 2-гIа дакъа.

21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Хоккеях йола дунеи чемпионат. Польша сборни — Советски Союза сборни. Йистеьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.20 — Документальни фильм. 18.30 — Къонабарий гIулакхаш (гIалгIай меттала). 19.00 — Киножурнал. 19.10 — Дунеи халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала). 19.25 — Шоана, бераш. 19.45 — «Йоккхача залах дагоагIараш» яха телевизионни фильм.

17 апрель
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Дешархошта. «Костер». 10.00 — ДIайовзалаш агроприбор. 10.25 — Босбола телевидени. «Ши концерт» яха телевизионно-музыкальни фильм. 11.15 — ВЛКСМ XVII-гIа съезда накъа долхаш. «Вай ханара саг». 15.10 — Передачай программа. 15.15 — Шолохов. ТIема шерий проза. 16.30 — «Объектив». 16.45 — Босбола телевидени. Дешархошта. Советски Союза Турпалца СССР-а летчикаца-космонавтаца Лебедевца «Орленок» яхача телестуде юкъораш вIашагIкхетар. 17.30 — Халкъа творчество (нохчий меттала). 18.00 — Документальни фильм. 18.10 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.30 — Киножурнал. 18.40 — Пятилетка, 4-гIа шу. «Электроинструмент» завода встречни план кхоачашъеш латт. 19.10 — Города Вольска къахьегамхошца вIашагIкхетар. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Спортивни программа. 23.00 — Илли доах СССР-а халкъа артиста Отса. Таллинера передача. 23.45 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

19.30 — Хоамаш, реклама. 19.35 — Киножурнал. 19.45 — Дерригача къамийи халкъийи культураш вIаший шоайла бувзам болаш хоьялар—цIе йола советски культура вIашагIйоллар (гIалгIай меттала). 20.00 — Шоана, бераш. 20.10 — Агитпункта лампаш (гIалгIай меттала). 20.20 — Фильм-концерт.

РАДИО

17 апрель

7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — ДIаяхача замах юкедихача воча гIулакхашца къовсам лоаттабе. «Уж вайца тарлургбац». Микрофона хьалхашка ва журналист Ведзижев (гIалгIай меттала). 8.45 — «Школьни глобус» (эрсий меттала). 16.00 — «Депутат» яха очерк (эрсий меттала). 16.15 — «Къахьегама дисциплинеи социалистически яхь» яха беседа (нохчий меттала). 16.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 16.45 — «ДоттагIлено хьадаьр» яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 19.30 — «ХIанзарча ханара къона саг» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала). 20.00 — Моттигерча композиторий произведенешкара концерт (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гIолла 18—23, Грозне 20—22 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу. 17 апрелера 20 апреле кхаччалца морхаш а йолаш, юкъ-юкъе екха а екхаш, наг-нагахьа догIа а делхаш, дохк а доаллаш, бейбеча оагIорахьара мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 0 градусагара 5 градусага кхоачаш, деношка 12—17 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктохкама секретара—3-34-38; партийни вахареи культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет вовзуш йишаши ерзи шоаттеи деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Револючe проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

Заказ № 3845.